

**III. ULUSLARARASI
EBU'L-HASAN HAKÂNÎ SEMPOZYUMU - 2017
BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI**

**3rd INTERNATIONAL ABU'L-HASAN KHARAKANI SYMPOSIUM
PROCEEDINGS**

“Anadolu’da İki Büyük Sûfi: Ebu’l-Hasan Harakânî ve Mevlâna”

27-29 EKİM 2017-KARS
27-29 OCTOBER 2017

ISBN: 35947

BASKI
İLBEY MATBAA
0212 613 83 63

KARS

SEMPOZYUM BAŞKANI

Prof. Dr. Sami ÖZCAN
(Kafkas Üniversitesi Rektörü)

SEMPOZYUM KOORDİNATÖRÜ

Yrd. Doç. Dr. Alparslan KARTAL
(Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekan Yrd.)

SEMPOZYUM KOORDİNATÖRÜ YARDIMCILARI

Yrd. Doç. Dr. Habib ŞENER (Kafkas Üniv. Ebu'l-Hasan Harakânî Arař. Mer. Müd.)
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin DOĐAN (Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fak. İDKAB Bl.
Břk.)

EDİTÖR

Yrd. Doç. Dr. Alparslan KARTAL

SEKRETERYA

Arař. Gör. Dr. Gülcan ABBASOĐULARI
Arař. Gör. İbrahim AYHAN
Aysun Laçın GÜLTEKİN

DÜZENLEME KURULU

Yrd. Doç. Dr. Alparslan KARTAL, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Yrd. Doç. Dr. Habib ŞENER, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Doç. Dr. Hikmet KOÇYİĞİT, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Doç. Dr. Emine ÖZTÜRK, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Yrd. Doç. Dr. Ayhan HIRA, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Yrd. Doç. Dr. Bünyamin ÇALIK, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Yrd. Doç. Dr. Ercan CENGİZ, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Yrd. Doç. Dr. M. Fatih KALIN, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Yrd. Doç. Dr. Halil CELEP, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin DOĐAN, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Yrd. Doç. Dr. Murat SARIGL, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Arař. Gör. Dr. Gülcan ABBASOĞULLARI, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Arař. Gör. Dr. Cüneyd MARAL, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

BİLİM KURULU

- Prof. Dr. Necdet TOSUN, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Prof. Dr. Cengiz GÜNDOĞDU, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Prof. Dr. Hasan ÇİFTÇİ, Bingöl Üniversitesi, Doğu Dilleri ve Edb. Bölümü
Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Prof. Dr. Dilaver GÜRER, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Prof. Dr. Kamil ÇAKIN, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Prof. Dr. Ali İPEK, Iğdır Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi.
Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi.
Prof. Dr. Saed Muhammed BEKDASH, Taybe Üniversitesi, Medine/S. ARABİSTAN.
Prof. Dr. Tevfik SUPHANİ, Peyâm-ı Nûr Üniversitesi, Tahran / İRAN
Prof. Dr. Sırrı AKBABA, Üsküdar Üniversitesi Psikoloji Bölümü
Prof. Dr. Adnan KARAIŞMAİLOĞLU, Kırıkkale Üniv. Doğu Dilleri ve Edb. Böl.
Prof. Dr. Metin İZETİ, Kalkandelen Üniversitesi/MAKEDONYA
Jun. Prof. Dr. Dr. Erdal TOPRAKYARAN, Tübingen Üniversitesi/ALMANYA
Doç. Dr. M. Gökhan GENEL, Yalova Üniversitesi.
Doç. Dr. Emine ÖZTÜRK, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Doç. Dr. Hikmet KOÇYİĞİT, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Doç. Dr. Mitat DURMUŞ, Kafkas Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Doç. Dr. Dilaver SELVİ, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Doç. Dr. Oğuzhan AYDIN, Gazi Üniversitesi.
Yrd. Doç. Dr. Alparslan KARTAL, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Yrd. Doç. Dr. Abdulla REXHEPI, Hasan Priştina Üniversitesi/KOSOVA.
Yrd. Doç. Dr. Ayhan HIRA, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Yrd. Doç. Dr. Bünyamin ÇALIK, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Yrd. Doç. Dr. Ercan CENGİZ, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Yrd. Doç. Dr. Habib ŞENER, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Yrd. Doç. Dr. Ş. Cem TÜYSÜZ, Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Özkan ÖZTÜRK, Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Hasan YERKAZAN, Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Yrd. Doç. Dr. Betül GÜRER, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Yrd. Doç. Dr. Bilal GÖK, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Yrd. Doç. Dr. Gadir Bilmanoğlu SAFAROV, Azerbaycan Üniversitesi, Bakü/
AZERBAJCAN.
Yrd. Doç. Dr. M. Fatih KALIN, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
Dr. Velin BELEV, New Bulgarian Üniversitesi, Sofya/BULGARİSTAN
Dr. Khaled Mohamed METWALY, Kahire Üniversitesi, MISIR.
Dr. Larbi DJARADI, Müsteğanim Üniversitesi/CEZAYİR
Dr. Fatih ERMİŞ, Tübingen Üniversitesi/ALMANYA
Dr. Hasan ALKHATTAF, Dımaşk Üniversitesi.
Dr. İbrahim el-DİBO, Dımaşk Üniversitesi.
Öğr. Gör. Dr. Halil İbrahim SARIOĞLU, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
eş-Şeyh Mecid el-Mekkî , Araştırmacı, Doha / KATAR.
Sardorkhon JAKHONGİROV, Araştırmacı İlahiyatçı, ÖZBEKİSTAN

İÇİNDEKİLER

EBU'L-HASAN HAKAKÂNÎ'NİN ŞATHİYELİRİNİ ANLAMAK İÇİN BİR DENEME	6
Abdulla REXHEPI	
EBU'L- HASAN-İ HARÂKÂNÎ'YE NİSPET EDİLEN RUBAİLERDEKİ DÜŞÜNCELER	8
Adnan KARAIŞMAİLOĞLU	
HARAKÂNÎ VE YESEVÎ'NİN İLİM VE İRŞAD YÖNTEMİNDE ORTAK NOKTALAR	10
Ahmet YILDIRIM	
HARAKÂNÎ VE MEVLÂNÂ'DA SÜNNET ALGISI	12
Alparslan KARTAL	
HARAKÂNÎ'YE NİSBET EDİLEN VE HACI BAYRAM-I VELÎ'NİN SOHBETLERİNDE KENDİSİNE ATIFTA BULUNULAN BİR MÜNACÂT	14
Alparslan KARTAL	
HARAKÂNÎ'DEN MEVLÂNÂ'YA YANSIMALAR (FENA/YOKLUK ÖRNEĞİ)	16
Ayhan HİRA	
MEVLÂNÂ'YA GÖRE AŞKIN BEDELİ: HALLÂC-I MANSÛR ÖRNEĞİ	18
Betül GÜNER	
MANEVÎ BAĞLAR VE ANADOLU'NUN FETHİNE KATKILARI BAĞLAMINDA: EBU'L-HASAN HAKAKÂNÎ VE HACI BEKTAŞ VELÎ	20
Bilal GÖK	
EBU'L-HASAN HAKAKÂNÎ'NİN İRŞAT YÖNTEMİ	22
Bünyamin ÇALIK	
MESNEVÎ'DE BİR ÂRIF VE MÜRŞİT ÖRNEĞİ OLARAK EBU'L-HASAN-I HAKAKÂNÎ	24
Dilaver GÜNER	
TASAVVUFTA MARİFETİN MEYVESİ: RAHMET AHLAKI VE HİZMET	26
Dilaver SELVİ	
MEVLANA'DA VE HAKAKÂNÎ'DE METAFİZİK ÂLEMİN BİR AKTÖRÜ OLARAK İNSAN	28
Emine ÖZTÜRK	
ALMANYA AKADEMİSİNDE ANNEMARIE SCHİMMELE SONRASI HZ. MEVLANA VE TASAVVUF ÇALIŞMALARININ DURUMU	30
Erdal TOPRAKYARAN	
MEVLANA ve MEVLEVİLİK	32
Ayşe Esin BAYRU	
NUSRETNAMÉ VE SEYAHATNAME GİBİ ESERLERDE EBU'L-HASAN HAKAKÂNÎ VE KARS	34
Faruk TORUNOĞLU	
MEVLÂNÂ'NİN MESNEVÎ'Sİ EKSENİNDE HADİS YORUMU ÜZERİNE BAZI DEĞERLENDİRMELER	36
Fatih BAYRAM	
MESNEVÎ'NİN KAPILARINI AÇAN BİR ANAHTAR: GÜLŞEN-İ RÂZ	38
Fatih ERMİŞ	
HAKAKÂNÎ'NİN NURU'L-ULUM ESERİNİN BİYOPSİKOSOSYAL AÇIDAN İNCELENMESİ	40
Fatma SAĞLAM	
DİVAN-I KEBİR'İN VİCDANİ ZEKÂNIN TEKÂMÛLÜNE KATKISI	42
Gülcan ABBASOĞULLARI	
EBU'L-HASAN EL-HAKAKÂNÎ'NİN BİLGİ ANLAYIŞI	44
Habib ŞENER	
EBU'L-HASAN-I HAKAKÂNÎ VE HZ. MEVLÂNÂ DÜŞÜNCESİNDEKİ BAZI ORTAK NOKTALAR	46
Halil İbrahim SARIOĞLU	

EBU'L-HASAN EL-HARAKÂNÎ SİLSİLESİNDEN GELEN MİR HAMZA NİGARÎ'NİN PEYGAMBER TASAVVURU	48
Hasan YERKAZAN	
THE HUMAN DIMENSION IN THE MYSTICISM (SUFISM) OF SHAYKH ABU'L-HASAN AL-KHARQANI.....	51
Hassan Ahmed AL-KHATTAF	
TASAVVUFTA İNANÇ ÇİZGİSİ: EBU'L-HASAN HARAKANİ VE MEVLANA CELALEDDİN RUMİ ÖRNEĞİ	52
Hayrunnisa KEKLİK	
EBÜ'L-HASAN HARAKÂNÎ'NİN TASAVVUF TERİMLERİNİN GELİŞİMİNE KATKILARI.....	54
Hikmet KOÇYİĞİT	
THE TRUTH IN THE THOUGHT OF SHEIKH KHARQANI	57
İbrahim ALDIBO	
EBU'L-HASAN HARAKÂNÎ'NİN NAKŞİBENDİYYE SİLSİLESİNDEKİ YERİ.....	58
Kadir ÖZKÖSE	
RECALLING AL-KHARQANI'S LEGACY IN RUMI'S MATHNAWI	61
Khaled Mohamed Abdou METWALY	
SPIRITUALITÉ ET DIDACTIQUE CHEZ LE CHEIKH ABUL'-HASSAN KHARQÂNÎ (963-1033).....	62
Larbi DJARADI	
EBÜ'L-HASAN EL-HARAKÂNÎ'DE VARLIK-ALLAH İLİŞKİSİ	64
Mehmet Fatih KALIN	
BALKAN TASAVVUF GELENEĞİNDE FİKR VE ZİKR & EBU'L HASAN HARAKANİ'DEN HAZRETİ MEVLANAYA GELİŞEN DÜŞÜNCELERİN YANSIMASI.....	66
Metin İZETİ	
ÇAĞIMIZIN ÇIKMAZINI SAĞALTIMA TAŞIYACAK BİR SÖYLEM KAYNAĞI OLARAK EBÜL HASAN HARAKANİ'NİN İNSANİ VE FELSEFİ DİLİ.....	68
Mitat DURMUŞ	
EBU'L-HASAN HARAKÂNÎ'NİN NAZ MAKAMINDAKİ SÖZLERİ VE TASAVVUFTA NAZ.....	70
Necdet TOSUN	
ÂŞIKLARIN DİLİNDEN EB'UL HASAN HARAKANİ HAZRETLERİ.....	72
Oğuzhan AYDIN	
Kemal ALİN	
EBU'L-HASAN EL-HARAKÂNÎ MENÂKİBİNDE MADDÎ VE MÂNEVÎ İKTİDARIN GÖRÜNÜMLERİ.....	74
Özkan ÖZTÜRK	
HARAKANİ'DEN İBN ARABİ'YE FÜTÜVVET ANLAYIŞI.....	76
Qadir SEFEROV	
ABU'L-HASAN KHARAKANİ'S ONENESS APPROACH	79
Saed BAKDASH	
EBÜ'L-HASAN HARAKÂNÎ'NİN TASAVVUF GELİŞİMİNDE TÜRKİSTAN DİYARINA KATKILARI	80
Sardorkhon JAKHONGİROV	
HARAKANİ'NİN İZİNDE VE YUNUS EMRE'YE REHBER HOCA AHMED YESEVÎ'DE UYGULAMALI MÜSLÜMANLIK.....	82
Sırrı AKBABA	
KARS VE ÇEVRESİNİN TÜRKLEŞMESİ VE İSLAMLAŞMASI SÜRECİNDE EBU'L-HASAN EL-HARAKÂNÎ	84
Ş. Cem TÜYSÜZ	
ARİFLERİN NAZARINDA HARAKANİ	86
Tofigh Hassan SOBHANİ	
LE MARCHÉ DES FORMES – SOUFIS DE LA MÉTAPHYSIQUE.....	88
Velin BELEV	

EBU'L-HASAN HAKAKÂNÎ'NİN ŞATHİYELİRİNİ ANLAMAK İÇİN BİR DENEME

Abdulla REXHEPI*

Öz

Bu makalede genel olarak Müslüman sufilerin ve özellikle Ebu'l-Hasan Harakânî'nin çelişik sözlerinin (şathiyelerinin) açıklamasını ve analizini yapmak için bir denemede bulunacağım. Sufiler aşkın ve metafizik tecrübelerini ifade etmek için konvansiyonel dili ve kavramları yetersiz bulmuşlardır. Bu nedenle bazıları dilsel kodlamaları kırmak zorunda kalmış ve bu nedenle çeşit önyargılara ve fiziksel zulüm ve yokoluşa maruz kalmışlardır. Onun için, şimdiye kadar hem müslüman alimler, hem batılı akademisyenler tarafından, müslüman sufilerin bu çelişik kelimeleri ve kavramlarını açıklamak için çok ciddi çabalar ve çalışmalar yapılmıştır.

Resmi söylemle çakışmayan sözler ve kavramlar kullanan sufilerden biri de Ebu'l-Hasan Harakânîdir. Böylece, bu sunumda, Muhyiddin İbnü'l-Arabî ve Şihabeddin Sühreverdî'in insanın hayal boyutuyla ilgili düşüncelerine ve açıklamalarına dayanarak, Ebu'l-Hasan Harakânî'nin bu çelişik kelimeleri ve kavramlarını anlamak için yeni bir yaklaşım getirmeye çalışacağım.

Anahtar Kelimeler: Şathiye, Ebu'l-Hasan Harakânî, insanın hayal boyutu

---

* Yrd. Doç. Dr., University of Prishtina, Kosova
[abdulla.rexhepi@uni-pr.edu]

An Attempt to Explain The Paradoxal Words of Shaykh Abu Al-Hassan Al-Kharaqani

Abdulla REXHEPI

Abstract

In this presentation, I will try to give an explanation and analysis to the paradoxal words and concepts (shat'hiyat) of Muslim mystics in general, and Abu al-Hassan al-Kharaqani in particular. The conventional language is not sufficient to express transcendental experiences, therefore some of them were forced to break lingual codifications and this way they became object to persecutions and physical eliminations. Up to now many serious attempts have been made by Muslim and non-Muslim and also western scholars in analyzing these paradoxal words and concepts of Muslim mystics.

One of them, who was attributed with such words and expressions was Abu al-Hassan al-Kharaqani, for whom its been said that has used words and thoughts which were not in a line with the official discourse of the Muslim scholars of that time. So in this presentation, indicated from some explanations of Muhyiddin Ibn'Arabī and Shahāb ad-Dīn Suhrawardī on the imaginary dimension of the men, I will attempt to present a new approach toward understanding these words and concepts of Abu al-Hassan al-Kharaqani.

Key Words: Shat'hiyat, Abu al-Hassan al-Kharaqani, imaginal dimension of human.

EBU'L- HASAN-İ HARÂKÂNÎ'YE NİSPET EDİLEN RUBAİLERDEKİ DÜŞÜNCELER

Adnan KARAİSMAİLOĞLU*

Öz

Birçok kaynaktan Ebu'l Hasan-i Harakânî'ye nispet edilen çeşitli rubailer bulunmaktadır. Günümüze kadar bazı araştırmacılar, bu rubailerin ona aidiyeti konusunda tereddütler ortaya koymuşlardır. Yaygın kabule göre 73 yaşında 425/1033 yılında vefat eden Ebu'l- Hasan-i Harâkânî'nin şiirleri, onun hakkındaki bazı bilgiler gibi araştırılmaya değerdir.

Kitaplarda ona nispet edilen rubailer bir araya getirildiğinde toplam on rakamına ulaşılmaktadır. Bu rubailer kaynaklarda bazı küçük değişikliklerle yer almaktadır. Bu on rubai, metin ve çevirileriyle değerli araştırmacı Hasan Çiftçi tarafından bilim dünyamıza kazandırılmıştır.

Rubailerin Harâkânî'ye aidiyeti tartışmalarını bir yana koyarsak, bu rubailerle Hârakânî'nin adının bir araya getirilmesinin elbette bir anlamı bulunacaktır. Bu şiirlerin gerçek sahibi olsa da olmasa da onlardaki fikir ve yorumların, tarih boyunca Ebu'l Hasan-i Harâkânî ile uyumlu görüldüğü ve kabullenildiği açıktır.

Söz konusu rubailer İlahi aşkın, Hakk'a yönelişin, gerçek hedefin, yeryüzü değerlerine iltifat etmeyişi ve acizliğin ifadelerini taşımakta olup tasavvufi terim ve anlamlarla doludur.

Anahtar Kelimeler: Ebu'l-Hasan-i Harakânî, Harâkânî'nin Rubaileri, Tasavvufi Şiir

---

* Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
[adnankaraismailoglu@yhoo.com]

The Views in The Rubais Attributed to Ebu'l- Hasan-i Harâkânî

Adnan KARAİSMAİLOĞLU

Abstract

There are variety of rubais which are attributed to Ebu'l Hasan-i Harakani in many resources. Some researchers raise their concerns about the rubais attributed to him. Widely accepted view is that he was 73 years old when he died in 425/1033. In addition, his poems worth being researched just as some facts about him.

When all the rubais attributed to him gathered together, the number of them will reach to ten. These rubais have some alterations in different sources. These ten rubais have been brought to light by the distinguished reseascher Hasan Çiftçi's translations.

If we put the dispute about Harakani's rubais away, we can find a reason why these rubais gathered together under the name of Harakani. It is clear that the thoughts and comments of these poems comply with Harakani's opinions whether Ebu'l Hasan-i Harakani is the owner of these poems or not

The aforementioned rubais contain the expression of divine love, the road to Allah, true aim of life, ignoring the valuelessness of earthly things, helplessness and also full of mystic terms and meanings.

Key Words: Ebu'l-Hasan-i Harakânî, Harâkânî's Rubais, Mystic Poems

HAKAKÂNÎ VE YESEVÎ'NİN İLİM VE İRŞAD YÖNTEMİNDE ORTAK NOKTALAR

Ahmet YILDIRIM*

Öz

Milletlerin hafızasında düşünce ve eserleriyle derin izler bırakan önemli şahsiyetler vardır. Bu kişiler fikir ve düşünceleriyle buldukları toplumlara ve yaşadıkları zamana değer katmışlardır. Şüphesiz Ebu'l-Hasan el-Harakânî (ö.425/1034) ile Hoca Ahmed Yesevî (ö.562/1166) de bu zatlar arasında yer almaktadırlar. Harakânî ve Ahmed Yesevî'nin hayatları incelendiğinde onların ilme, irfana, ahlâka kısacası Hakk'a ve halka adanmış birileri olduklarını görürüz. Ayrıca ilim, irfan ve irşatta ortak unsurlarının, yönlerinin, ortak çizgilerinin ve miraslarının olduğunu da görmek mümkündür.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Harakânî ve Yesevî'nin ana hatlarıyla ilim ve irşadda şu ortak noktaları, yönleri, çizgileri ve miraslarının olduğunu müşahede etmekteyiz.

1-Aynı silsile içerisinde yer almaları.

2-Temelini attıkları ve insanlığa armağan ettikleri anlayışlar ve öğretilerindeki benzerlikler.

3-Anadolunun İslamlaşmasında ve Anadolu sufiliğinin oluşmasında sundukları katkıda benzerlikler. Her iki şahsiyet alperen ve dervişleriyle Anadolu'nun çeşitli yerlerine yayılmışlardır. Bunlardan Anadolu'ya ilk gelen Ebu'l-Hasan Harakânî'dir. Ebul Hasan Harakânî Anadolu'nun Türk-İslam yurdu haline gelmesinin önünü açan ilk insanların başında gelmekte ve öncü olduğu kabul edilmektedir. Hoca Ahmed Yesevî onu takip etmiş ve etkileri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebu'l-Hasan el-Harakânî, Hoca Ahmed Yesevî, İlim, İrsad, Ortak Noktalar

---

* Prof. Dr., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hadis ABD
[ayildirim2000@hotmail.com]

Yesevi's Method and Guidance, and Are Common in Harakani

Ahmet YILDIRIM

Abstract

Prominent personalities who left deep traces in the memory of nations with their works and thoughts. These people had ideas and thoughts with their communities and value-added time in which they are located. Indeed, Abu'l-Hasan al-Harakani (.425/1034), Ahmet yesevi (D.562/1166) are also among these people. Harakani the lives of Ahmed yesevi and examined their knowledge, wisdom, morality, in short, we see that they were devoted to God and to the people. Also, in lore and enlightening the common elements, aspects, of their heritage and that it is possible to see the common lines.

And as far as we can discern the outline of harakani yasavi in the guidance and public water points, directions, lines, and we would like to observe that it was of their heritage.

1-take place within the same chain.

2-they threw humankind Foundation in the teachings and insights and to present the similarities.

3-Sufism in the Islamization of Anatolia and Anatolia contribute to the formation of similarities in their offerings. Both personality and spread to various parts of Anatolia with the centre of the Dervish. Anatolia is the first that comes to them, Abul-Hasan Harakani. Abul Hasan Harakani of Anatolia, the Turkish-Islamic paving the way for the homeland to become one of the first people, and is considered to be a pioneer. Hoca Ahmet yesevi followed him, and observed the effects.

Key Words: Abu'l-Hasan al-Harakani, Hoca Ahmet Yesevi, wisdom, guidance,

HARAKÂNÎ VE MEVLÂNÂ'DA SÜNNET ALGISI

Alparslan KARTAL*

Öz

Anadolu'nun İslamlaşma sürecinin öncülerinden olan, İran'ın Harakan bölgesinden gelerek Kars'a yerleşen büyük mutasavvıf Ebu'l-Hasan Harakânî (ö. 425/1033) birçok sufiyi derinden etkilemiştir. Halifesi Ebu Ali Fârîmedî kanalıyla Yusuf-u Hamedânî, onun da tesiriyle Nakşibendilik ve Yesevilik üzerinde müessir olan Harakânî kendisinden asırlar sonra Anadolu'ya gelen Mevlana Celaleddin-i Rûmî'yi de derinden etkilemiştir.

Sufilere göre veliler, Hz. Peygamber'in gerçek mirasçılarıdır. Çünkü O'nun sünnetini ihya ederler ve insanları sünnet-i seniyyeye temessük noktasında teşvik ederler. Sufilerin hadislerle getirdikleri işarî yorumlar ve sünnet anlayışları birçok akademik çalışmaya konu olmuştur. Bu çalışmada Anadolu'nun iki önemli sufisinin sünnet anlayışı incelenmiştir.

Harakânî, diğer sufiler gibi Hz. Peygamber'in sünnetini, yolunun en büyük esası görmüştür. Ona nisbet edilen şu cümleler Harakânî'nin sünnet anlayışını gözler önüne sermektedir: *Eğer bu makamda Muhammed Mustafa'nın şeriatından başka bir şey göreceğim derhal gerisin geri dönerim. Çünkü ben başkomutanı Muhammed olmayan bir kervanda bulunmam!*

Mevlana, sünneti çoğunlukla Hz. Peygamber'in yolu, usulü anlamında kullanmıştır. Hadislere bütüncül bir bakış açısıyla bakmış ve onlardan doğru bir sünnet anlayışı ortaya çıkarmıştır. Mevlana, Mesnevi'sinde sünneti bilinen anlamından daha geniş yorumlayarak ilk peygamberden son peygambere değin yürünen bir yol olarak da tarif etmiştir. "Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim" hadisinde de bu manaya işaret vardır. Mevlana'ya göre sünnet yol, müminler yoldaştır. Yolsuz yoldaşsız kalan helak olmaya mahkumdur.

Anahtar Kavramlar: Harakânî, Mevlânâ, sünnet, hadis.

---

* Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis ABD.
[kartalalparslan@hotmail.com]

Perception of Sunnah in Kharakani and Mevlana

Alparslan KARTAL

Abstract

Abu'l-Hasan Kharakanî (d. 425/1033), one of the forerunners of the Islamization period of Anatolia, who came from the Kharakan region of Iran and settled in Kars, deeply affected many sufis. Kharakanî became influential on Yusuf-u Hamedani by his student Abu Ali Fârîmedî, and Naqshbandiya and Yasavism on his influence. Kharakani also deeply influenced Mevlana Celaleddin-i Rûmî, who came to Anatolia after centuries.

According to sufis, they are the true heirs of the Prophet. Because they encourage the Sunnah of the Messenger of Allah and encourage people to adhere to the sunnah. The Sufis' interpretations of the hadiths and their perceptions of sunnah have been the subjects of many academic studies. In this study, the understanding of circumcision of two important sufis of Anatolia is examined.

Kharakani, like the other sufis, saw the sunnah of the Prophet as the greatest of his path. The following quotations, which are attributed to him, reveal Harakani's concept of sunnah: *If I would see anything other than Muhammad Mustafa's Shari'a in this place, I would go back immediately. Because I am not certain in a community that is not Commander-in-Chief Muhammad.*

Mawlana, mostly used *sunnah* as a way of the Prophet in the sense of method. He looked at hadiths with a holistic view and revealed a true understanding of sunnah. Mevlana also described the sunnah in Mathnawi as a way of walking from the first prophet to the last prophet by broadly interpreting it in the known sense. In the hadith, "I was sent to complete good morals", there is a sign to this effect. According to Mevlana, sunnah is the way, believers are comrades. The pathless and noncommercial is doomed to destruction.

Key Words: Kharakani, Mawlana, sunnah, hadith.

HARAKÂNÎ'YE NİSBET EDİLEN VE HACI BAYRAM-I VELİ'NİN SOHBETLERİNDE KENDİSİNE ATIFTA BULUNULAN BİR MÜNACÂT

Alparslan KARTAL *

Öz

“Fısıldaşmak ve bir sırrı paylaşmak” anlamlarına gelen münacât, edebiyat terimi olarak Allah’a yakarış maksadıyla yazılmış manzum ve mensur eserleri ifade etmektedir. Tasavvufta Allah’a yakınlaşmanın bir nişanesi olarak görülen münacâta kulun samimi ve gönülden bir yakarışla Rabbine yönelmesi esastır. Münacâta tazarru, niyaz ve acziyetin ilanı en çok ön planda olan vurgular olarak görünmektedir.

Bu çalışmada büyük sûfi Ebu'l-Hasan Harakânî'nin münacâtları incelenecektir. Özellikle Hacı Bayram-ı Velî'ye ait sohbetlerin, kendisinden sonra bir araya getirildiği *Lemeât-ı Kudsi* adlı kitapta Harakânî'ye nisbet edilen ve başka kaynaklarda bulunmayan bir münacât tahlil edilecektir. Bu münacât, Harakânî'nin kader ve teslimiyet anlayışı hususunda çıkarımlarda bulunmak için bazı bilgiler sunmaktadır. Harakânî'nin Rabbi ile olan yakın ilişkisine de ışık tutmaktadır.

Anahtar Kavramlar: Ebu'l-Hasan Harakânî, münacât, Hacı Bayram-ı Velî.

---

* Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis ABD
[kartalalparslan@hotmail.com]

Appeal to God Which Is Narrated to Kharakani and Exposed in The Conversations of Hacı Bayram-i Veli

Alparslan KARTAL

Abstract

The call to Allah, which means “whispering and sharing a secret,” refers to the works of verse and denomination written with the purpose of appealing to Allah as a literary term. In the call to Allah (munacât), which is seen as a sign of approaching Sufism to Allah, it is inevitable to turn to the Lord with a sincere and heartfelt call. It is seen as the most preliminary accents in the call to Allah, supplication and sacrificial proclamation.

In this study, the appeals of the greatest sufi Abu'l-Hasan Harakani will be examined. In particular, a conversation about Hacı Bayram-i Velî, which is related to Harakâni in the book Lemeât-ı Kudsi, where he is brought together after him, and which is not found in other sources, will be analyzed. This call to Allah, provides some information to make inferences about Harakani's understanding of fate and submission. It also sheds light on Harakani's close relation with the God.

Key Words: Abu'l-Hasan Kharakânî, the call to Allah (münacât), Hacı Bayram-ı Velî.

HAKAKÂNÎ'DEN MEVLÂNÂ'YA YANSIMALAR (FENA/YOKLUK ÖRNEĞİ)

Ayhan HİRA*

Öz

Tasavvuf, sonraki dönemlere etki etmiş sosyal bir harekettir. Tasavvufun ilk dönemlerinde zühd anlayışı egemen olmuş ve bu anlayış, her an Allah ile birlikte olma amacına yönelerek kişiyi bundan mahrum edecek gafletten sakınma şeklinde tezahür etmiştir. Mutasavvıflar, tecrübe ettikleri tasavvufî hallerin etkilerine bağlı olarak kendi fiillerini bile göremez duruma gelmeyi gerçek kul olma noktasına ulaşma şeklinde yorumlamışlardır. Zühd anlayışının sonucu olarak bu makam, vahdet-i vücud anlayışı bağlamında fena kavramıyla ifade edilmiştir. Tasavvuf tarihinde bu anlayışın pek çok mensubundan ikisi Ebu'l-Hasan el-Harakânî (ö. 963-1033) ve Mevlânâ Celâleddîn'dir (ö. 672/1273). Harakânî'ye göre fena, kulun kendi fiillerini görmeyerek bir anlamda kendi varlığını yok sayması, Allah'ı kendisi ile görmeyi tercih etmesidir. Bu anlayışın bir yansıması olarak Mevlânâ da kendi varlığını yoklukta bulduğunu, onun için de varlığı yokluğa feda ettiğini söylemektedir. Bu fedakârlığın sonunda yaşanan ise, değişen sürelerde kendinden geçme halidir ve bu hal, sorumluluk bilincini kesinlikle değersiz saymamaktadır. Buna göre, Harakânî'nin ve Mevlânâ'nın fena anlayışının makul bir zemini bulunduğu söylenebilir. Bu tebliğde, her iki mutasavvıfın fena kavramına yükledikleri anlam sahasının tespitine çalışılacak, Harakânî'nin ve Mevlânâ'nın tasavvuf anlayışında fenanın yeri ve önemi araştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ebu'l-Hasan el-Harakânî, Mevlânâ Celâleddîn, Tasavvuf, Fena, Vahdet-i Vücûd.

---

* Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
[ayhnhira@hotmail.com]

Reflections of Harakânî on Mevlânâ (Example of Fena/Absence)

Ayhan HIRA

Abstract

Sufism is a social movement that has influenced later periods. The understanding of ascetism dominated the early periods of Sufism and this understanding has manifested itself in the direction that one should always turn to the purpose of being with Allah, and to avoid the misfortune of depriving the person of this. Sufi saints have interpreted not being able to see even their own actions sticking to the effects of the mystical states they have experienced, as reaching the point of being true servants. As a result of the understanding of ascetism, this state is expressed by the term 'fena' in the context of unit of existence. Two of many members of this understanding in the history of sufism are Ebu'l-Hasan el-Harakânî (d. 963-1033) and MevlânâCelâleddîn (d. 672/1273). According to Harakânî, fena is a servant's disregarding his/her own existence by not seeing their own actions, preferring to see Allah with oneself in a sense. As a reflection of this understanding, Mevlânâ said that he found his own existence in the absence, and that he sacrificed existence for absence. What is at the end of this sacrifice is the losing oneself in varying times, and this situation does not regard the awareness of responsibility as absolutely worthless. According to this, it can be said that there is a reasonable ground for fena understanding of Harakani and Mevlana. In this paper, it will be tried to determine the meaning these two sufis attach to the concept of fena and The place and importance of fena will be investigated in Harakani's and Mevlana's Sufism understanding.

Key Words: Ebu'l-Hasan el-Harakânî, MevlânâCelâleddîn, Sufism, Fena, Unity of Existence

MEVLÂNA'YA GÖRE AŞKIN BEDELİ: HALLÂC-I MANSÛR ÖRNEĞİ

Betül GÜRER*

Öz

Tasavvuf tarihinin tesirleri çağları aşan sûfilerinden biri olan Hallâc-ı Mansûr, ileri sürdüğü fikirleri, ortaya koyduğu sıra dışı sûfilik tavrı ve trajik ölümü ile büyük bir şöhret kazanmıştır. O, farklı sahalara mensup birçok ilim ve fikir adamının dikkatini çekmiş, bunlardan bazılarının ağır eleştirilerine maruz kalırken, pek çoğunun da takdirlerini kazanmıştır. Söz konusu eleştiri ve takdire tasavvuf ehli içinden gelen örneklerin sayısı ise dikkat çekici ölçüde fazladır. Hallâc'ın yaşadığı dönemde ona methiyelerde bulunan ve onu tenkit eden sûfiler olduğu gibi, o, ölümünün ardından da birçok mutasavvıftan övgü ve tenkit almıştır. Onu ve davasını destansı bir şekilde dile getiren sûfilerden biri de Mevlâna'dır. Mevlâna Hallâc'ı Hak âşıklarının bir temsilcisi olarak görmekte ve onunla aynı his ve düşünce dünyasına sahip olduklarını vurgulamaktadır. Ayrıca Mevlâna'nın düşünce dilinde Hallâc'ı Mansûr'un gerek kendi şahsiyeti gerek "ene'l-Hak" söylemi ile dile getirdiği düşünceleri ve gerekse hayat hikâyesinin unsurları birer metafora dönüşmüştür. Bu tebliğde Mevlâna'nın Hallâc'a bakışı, onun söylemleri hakkındaki kanaatleri ve Hallâc'ın Mevlâna'da bıraktığı tesir ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mevlâna Celâleddin, Hallâc-ı Mansûr, tasavvuf, ilâhî aşk.

---

* Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi

The Worth of Love According to Mawlana: The Example of Hallaj

Betül GÜRER

Abstract

One of the most influential sufis in the history of sufism Mansur al-Hallaj, has earned a great reputation for his ideas, extraordinary sufi attitude, and tragic death. Hallaj has sparked attention of many scholars and intellectuals from different fields some of which criticized him very severely while many of others hold him in a high regard. The majority of aforementioned critics and appreciations have come from the community of sufi. Such as there were many sufis who praised or criticized him in his life, so too were there after his death. Mawlana was a sufi who put Hallaj's life and his claim into words in such an epic way. Mawlana thought of Hallaj as a representative of lovers of God and emphasized that he and Hallaj had been the same sensation and notion. Additionally, the personality of Hallaj, the component of his life, and his rhetoric of "ana al-Haqq/I am the Truth" turned into some metaphores in the language of Mawlana. In this paper, we will deal with the opinion of Mawlana about Hallaj and his ideas, and the influence of Hallaj on Mawlana.

Key Words: Mawlana Jalal al-Din, Mansur al-Hallaj, sufism, divine love.

MANEVÎ BAĞLAR VE ANADOLU'NUN FETHİNE KATKILARI BAĞLAMINDA: EBU'L-HASAN HARAKÂNÎ VE HACI BEKTAŞ VELÎ

Bilal GÖK*

Öz

XI. asrın ilk yarısında başlayan Anadolu'nun fethi aşamasında, akınlara katılanlar arasında sufilerin de yer aldığı bilinmektedir. Selçuklu ümerası ve emrindeki Türkmenler, Horasan Erenleri de denilen bu sufilerin manevi önderliğinde, Anadolu'ya ardı arkası kesilmeyen akınlar düzenlemiştir. Bilahare nizami Selçuklu ordularının düzenli seferlerine şahitlik eden Anadolu toprakları, kazanılan zaferlerin neticesinde hakiki bir Türk yurdu haline gelmiştir. Bu tebliğde, Horasan Erenlerinden Ebu'l-Hasan Harakânî ve Hacı Bektaş Velî, aralarındaki manevi bağlar ve Anadolu'nun fethine katkıları bağlamında ele alınmaktadır. Kars yöresinin fethinde etkin rolü bilinen Harakânî'nin, üveysilik tarikiyle Bayezid Bistâmî'den aldığı manevi mirası, Yusuf el-Hemedânî ve Hoca Ahmet Yesevî'ye, onun kanalıyla da Hacı Bektâş-ı Velî'ye ulaştırmıştır. Böylece Harakânî, kendisinden iki asır sonra Yesevîlik adına Anadolu'da boy gösteren Hacı Bektaş Velî'nin de manevî üstadı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ebu'l-Hasan Harakânî, Nakşibendilik, Hacı Bektaş Velî, Bektaşîlik, Anadolu, Kars.

---

* Yrd. Doç. Dr. İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi
[bilal.gok@inonu.edu.tr]

In The Context of Spiritual Bonds and Conquest of Anatolia: Abu'l-Hasan Haraqani and Hadji Bektash Veli

Bilal GÖK

Abstract

It is known that during the conquest phase of Anatolia, which started in the first half of the eleventh century, sufis also took place among those who participated in the raids. The Turcomans under the command of the Seljuks, and under the leadership of this spiritual maneuver, also called Horasan Erenleri, have organized unbroken raids behind Anatolia. The Anatolian lands witnessing the regular expeditions of the Seljuk armies were transformed into a true Turkish dwelling on the basis of their victories. In this paper, Abu'l-Hasan Haraqani and Hadji Bektash Veli from Horasan Erenleri are considered in the context of their spiritual bonds and conquest of Anatolia. His spiritual inheritance from Bayezid Bistâmî, Yusuf al-Hemedani and Hodja Ahmet Yesevi, came to Hadji Bektash-i Velî through his channel. Haraqani thus became a spiritual master of Hadji Bektash Veli, who is shown as a man in Anatolia in the name of Yesevilik two centuries after himself.

Key Words: Abu'l-Hasan Haraqani, Naqshbandi, Hadji Bektash Veli, Bektashism, Anatolia, Kars.

EBU'L-HASAN HAKAKÂNÎ'NİN İRŞAT YÖNTEMİ

Bünyamin ÇALIK*

Öz

Bu tebliğde, *Serveri Alperâni Pîran* lâkabıyla anılan Ebu'l-Hasan Harakanî'nin irşat ve tebliğ metodunun özelliklerini irdelemek olacaktır. Harakanî'nin irşat metodunda üveysilik, ilim, örnek olmak, tevazu, motivasyon, sevgi, tevekkül ve ümitvar olmak, nefis terbiyesi, dürüstlük ve doğruluk, temizlik ve temiz kalplilik, âdâb-ı muâşeret, gayret, yardımseverlik ve diğerkâmlık, sabır, ve irşatta süreklilik gibi özellikler dikkat çekmektedir. İrşad hizmetinin ifası, gerçekten ihtisas, tecrübe, bilgi ve sabır gibi meziyetler isteyen bir konudur. Zira bu hizmeti yapanın ve bu hizmete muhatap olanın her ikisi de insandır. İnsanlar ise, dış görünüşleri itibarıyla birbirlerine benzerler, ama birbirine karşı bencildirler. Ayrı ayrı alışkanlıkları, duyguları, düşünceleri, anlayışları, değer ölçüleri, gelenekleri ve görenekleri vardır. Ayrıca irşad hizmetinin ifası esnasında Kur'an'ın ışığında söz söyleme, güzel konuşma, kelime ve cümleleri layık olduğu yerlerine oturtma tekniklerinden de yararlanılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: İrşat, Tebliğ, Metot

---

* Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi
[buncalik@hotmail.com]

Ebu'l-Hasan Harakani's Operation Method

Bünyamin ÇALIK

Abstract

In this the notification, the Server Alperâni Piran of Abu Hassan Harakani the enlightened the nickname, and check notice Properties. Üveysilik, Harakani method of scientific enlightenment, to set an example of humility, motivation, love, trust, and future, refined etiquette, honesty and integrity, clean, and clean-minded, polite, hard-working, love and altruismpatience, and enlightened on drew attention to the features, such as continuity. Guiding the implementation of the service, the real specialization, experience, knowledge and virtues like patience is a question of hope. Because this service is to the caller and service. But it looks very similar, but on the other selfish. In addition, habits, emotions, thoughts, ideas, values, size, traditions and customs. In addition, according to the Koran spiritual and moral rhetoric, rhetoric, words and phrases in the implementation process should also take advantage of technology is a worthy place to rest.

Key Words: Enlightened, Communication, Method

MESNEVÎ'DE BİR ÂRİF VE MÜRŞİT ÖRNEĞİ OLARAK EBU'L-HASAN-I HAKAKÂNÎ

Dilaver GÜRER*

Öz

“Ârif” ve “mürşit” kavramları Tasavvuf’un en önemli kavramlarından. Ârif, İslâmî kaynakların ışığında Allah’ı bilen ve onun rızasına uygun yaşayan kimse, mürşit ise bu bilgi, ilim, irfan ve yaşayış ile etrafındaki insanlara onu tanıtan, sırât-ı müstakîm üzere yürüten kimse demektir. Mevlâna, “tasarrufu devam eden beş büyük veliden biri” olarak gördüğü ve “şeyh-i Dîn” “bilgeler bilgesi” ve “tarîkatlerin şeyhi” gibi sıfatlar verdiği Ebu’l-Hasan-ı Harakânî’den *Mesnevî*’de büyük bir hayranlıkla bahseder.

Harakânî ile ilgili iki hikâyeyi uzun uzun anlatır. Bu hikâyelerden birisi Harakânî’nin üveysi şeyhi olarak bilinen Bâyezîd-i Bistâmî’nin Harakan’dan geçerken onun doğumunu müjdelemesidir; diğeri ise onun bir müridi ve huysuz karısı ile ilgili meşhur hikâyedir. Bu hikâyelerde Harakânî’nin nasıl yüce bir meşrep, kişilik ve sîrete sâhip olduğu, nefsin terbiye ederek nasıl ulvî mertebelere ulaştığı, kısaca irfânî birikim ve irşat metodunun güzelliği ifade edilmektedir. Bu tebliğde bu iki hikâye ve *Mesnevî*’de Harakânî’den bahseden diğeri beyitler çerçevesinde ve *Mesnevî*’nin A. Avni Konuk şerhinden hareketle, Mevlâna’nın gözünde ünlü sūfînin âriflik ve mürşitlik yönü ele alınmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mevlana Celaleddin, Ebu’l-Hasan-ı Harakânî, Bâyezîd-i Bistâmî, *Mesnevî*, ârif, mürşit, tasavvuf, üveysî.

---

* Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi
Tasavvuf Anabilim Dalı
[dilgurur@hotmail.com]

Abu Al-Hasan Al-Kharaqani: As a Model of Murshid (Spirituel Guide) and Arif (Knower) in Masnawi

Dilaver GÜRER

Abstract

The terms of “al-arif/the gnostic” and “al-murshid/the spirituel guide” hold a high significance in tasawwuf. Arif is a person who knows Allah in the light of religious sources and has a life proper for Mercy’s sake. Murshid is a guide who introduces Allah to his inner circle by the agency of afore mentioned knowledge, ilm/science and irfan/wisdom and conducts people on sirat al-mustaqim/straight path. Mawlana admiringly tells Abu al-Hasan al-Kharaqani in *Masnawi* and decribe him with some qualifications as “one of five wali whose authorizations continue”, “the sheikh of religion”, “sage of sages” and “the sheikhs of tariqas”.

Additionally Mawlana longly narrates two stories about Abu al-Hasan al-Kharaqani. One of these stories is the harbinger of Abu Yazid al-Bistami, known as Abu al-Hasan Kharaqani’s uwaysi sheikh, his birth when he passed in Kharaqan and the other is the story about his crusty wife and one of his murids. In this two stories, it is told how Kharaqani had a honorable disposition, presonality, and temper and how reached high stages by training his nafs/self. In this paper, we will deal with Kharaqani’s feature of spirituel guideness and sagacity with in the framework of this two story and other poems of Mawlana about Kharaqani in the light of the *Masnawi* commentary of Ahmed Avni Konuk.

Key Words: Mawlana Jalal al-Din, Abu al-Hasan al-Kharaqani, Abu Yazid al-Bistami, Masnawi, arif/gnostic, murshid/spirituel guide, tasawwuf, uwaysi.

TASAVVUFTA MARİFETİN MEYVESİ: RAHMET AHLAKI VE HİZMET

Dilaver SELVİ*

Öz

Marifet, Allah Teâlâ'yı yakinen tanımaktır. Bu marifete ve müşahadeye ulaşan kimseye tasavvufta “arif” denir. Arif, Cenab-ı Hakk'ın boyasıyla boyanmış, ahlakı ile ahlaklanmış, ihsan mertebesine ulaşmış, Rahmet Peygamberinin (s.a.v) rahmet ahlakına varis olmuş kamil insandır. Cüneyd-i Bağdâdî, “Bir kimse, iyilerin ve kötülerin üzerine basıp gittiği yer gibi (herkese tahammüllü), herkesi gölgelendiren bulut gibi (iyiliği umumi), sevdiğine ve sevmediğine suyunu akıtan yağmur gibi (herkese faydalı) olmadıkça arif olamaz” der. Arifler, bütün halkı, kendi ailesi gibi görmeyen kimsenin sufi olamayacağı görüşündedir.

Bu tebliğimizde arif sufilerin, marifet ve veraset nuru ile bütün halka nasıl şefkatle baktıklarını, onların herbirini ilahî bir sanat ve emanet gördüklerini, mümin-kafir ayırımı yapmadan can taşıyan herkese hizmeti nimet bildiklerini, bir gönül kazanmak, onu ihya etmek ve sevindirmek için nelere katlandıklarını ve en önemlisi sahip oldukları ilahî aşkı ve manevî değerleri insanlarla paylaşmak ve onları ebedî saadete ulaştırmak için nasıl bir ömür uğraştıklarını örnekleriyle tespit etmeye çalışacağız. Böylece, Kur'an ve sünnetin canlı şahitleri olan velilerin şahsında günümüz insanının manevî sorunlarına nasıl çözümler bulunabileceğini göreceğiz. Bu arada konuyla ilgili Ebü'l-Hasan-ı Harakânî'nin söz, tavsiye ve örnek hallerine özel yer vereceğiz.

Anahtar Kelimeler: Arif, sufi, marifet, hizmet, Harakânî

---

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü
[selvidilaver@gmail.com]

Ingenuity Fruit in Mysticism: Mercy Moral and Service

Dilaver SELVİ

Abstract

Ingenuity is to recognize Allah without any doubt. Anyone who reaches this ingenuity and observance is called "Arif". "Arif" is the perfect human who has been painted with the color of Allah, moraled with his moral and has reached the beneficence rank and has inherited t oto moral of Moral Prophet. Cüneyd-i Baghdadi says that a person could not be "Arif", If he was not like a place on where goods and bads go (tolerated for everybody), like a cloud which shadows everybody (his goodness for public) , like a rain which pours its water to people whom he likes or not (helpful for everybody). "Arif"s are in the opinion that a person can not be sufi as long as they see all the people from their family. In this article we will try to identify with the examples of how "Arif" sufis look at the whole people with compassion with ingenuity and inheritance that they saw each of them a divine art and trust, they know believer-disbeliever each person carrying a life without discrimination of blessing, what they have done to earn a heart, to rejoice and to enjoy it and the most importantly to share the divine love and spiritual values they possess and how they live a lifetime to deliver them to eternal happiness. Thus, we will see how to find solutions to the spiritual problems of the present man in the form of the witnesses of the living witness, pious man, of the Qur'an and Sunna. In the meantime, we will give special mention to the words, recommendations and examples concerning the subject of Abu'l-Hasan-i Harakanî.

Key Words: "Arif", sufis, service, wisdom, Kharakânî

**MEVLANA'DA VE HARAKANİ'DE METAFİZİK ÂLEMİN
BİR AKTÖRÜ OLARAK İNSAN**

Emine ÖZTÜRK*

Öz

İnsan suresi şu beş ayetle başlar ve bu surede insana iki yol seçme hakkı tanındığından ve insanın bu iki yoldan birini seçmek hususunda özgür olduğundan bahsedilir. "1- Gerçekten insan üzerine dehirden(zamandan) öyle bir müddet geldi ki o zaman o anılmaya değer bir şey değildi. 2-Doğrusu biz insanı, imtihan etmek için karışık bir nutfeden yarattık da onu iştirici ve görücü yaptık. 3-Kuşkusuz biz ona yolu gösterdik; ister şükredici olsun ister nankör. 4-Çünkü biz kâfirler için zincirler, demir halkalar ve aevli bir ateş hazırlamışızdır. 5-Kuşkusuz iyiler de karışımı kâfur olan dolgun bir kadehten içlerler." Bu suredeki üçüncü ayet oldukça dikkat çekicidir, kuşkusuz ki yaratıcı insana yolu göstermiştir ve artık şükretmek de nankör olmak da insanın yalnızca kendi seçimidir. Seçimlerinde özgür bir varlık olması insanı o seçiminin sorumlusu yapar ki, böylelikle insan gerek fiilleriyle gerek duasıyla seçimlerinin bir aktörü durumundadır. Bu onu aynı zamanda metafizik âleminde aktörü yapmaktadır. O halde insan fiilleriyle, dualarıyla, dilekleriyle ve hatta temennileriyle metafizik âlemin bir aktörü durumundadır. Yani kul ile Allah arasındaki ilişki, sadece Allah'tan kula bir süreç değil, aynı zamanda kuldan Allah'a doğru gerçekleşen inşai, oluş ve yapım halinde diyalektik bir süreçtir. Mevlana ve Harakani gibi bütün büyük tasavvuf erbabı da konuyu bu açıdan ele almışlardır. Nitekim Kenan Rıfai¹ hazretlerinin aşağıdaki şiiri bu diyalektik ilişkiyi detaylıca anlatan ve aynı zamanda özetleyen bir şiirdir.

Hak suretidir âlem-i imkân ile âdem
Bundan güzeli nerde ki cennet'te mi sandın

Her yer ne güzel menba-ı hüsn, insan güzeli
Sen de bu cemâli, huri gılmanda mı sandın

Her yerde, fakat arifin kalbindedir Allah,
Yoksa sen onu arz u semâvâtta mı sandın

Dünyâ diyerek geçme sakın, burdadır her şey
Mîzân ü sırât'ı mutlaka orda mı sandın

Cennet ü düzah, gamm ü sürür, zulmet ile nûr
Yaptıklarının gölgesi, hâriçte mi sandın

Bilgin sana kıymet, talebin neyse osun sen
İnsanlığı sâde yiyip içmekte mi sandın

İşte bu tebliğin konusu Mevlana ve Harakani'nin eserlerinde metafizik âlemin aktörü olan insanı daha doğrusu insan-ı kamili değerlendirmek ve ele almaya çalışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Mevlana, Harakani, İnsan-ı Kamil, Metafizik Âlem

* Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölüm Başkanı ve Din Sosyolojisi Öğretim Üyesi
[ozturkemine28@gmail.com]

1 <https://www.antoloji.com/nutk-u-serif-siiri/>; Erişim Tarihi: 13.09.2017, Şiir: Kenan Rıfai

Human As a Mean of Metaphysic Actor in Mevlana and Harakani

Emine ÖZTÜRK

Abstract

The human surname begins with the following five verses, in which the human being is given the right to choose two paths, and the human being is free to choose one of these two paths. "1-Really came to the human beings for such a long time, then it was not something worth remembering. 2-We have created mankind a complicated tract to test, but we made him hearing and visible. 3-Certainly we showed him the way; whether thankful or ungrateful. 4 For we have prepared chains for the unbelievers, iron rings, and a flaming fire. 5- Surely the good ones also drink a full glass of camphor mixture." The third verse in this verse is quite striking, undoubtedly the creator has shown to man the way, and now it is only his own choice to be thankful and ungrateful. The fact that there is a free being in their election makes the person responsible for that election so that they are an actor of their choice with the necessity of human being and their actions. This makes him also the actor of the metaphysical realm. In that case, human is an actor of metaphysical realm with human actions, prayers, wishes and even wishes. In other words, the relationship between the servant and God is not only a process from God to man but also a constructive and a dialectical process that takes place from man to God. Mevlana and Harakani, such as all the great Sufi manuscripts are taken this subject from this perspective. As a matter of fact, the following poem by Kenan Rifai² is a poem which explains and summarizes this dialectical relation in detail.

Right is the realm with the possibility of real
Where is the beautiful sand in heaven?

Everywhere is beautiful source of beauty ,
Do you think this face is a face of houri of Gilman?

Everywhere, but in the heart of a wrath Allah,
Or do you think He is on the ground or in the sky

Do not pass it by saying that the world everything is here
Is Trial balance and Sir Bridge in Hereafter do you think?

Heaven and hell, sadness and happiness, the darkness and the light
All are the shadows of the things that you made

Your knowledge is valuable to you, you are whatever you ask
Do you think eating or drinking is humanity?

This is the subject of this paper is to evaluate and try to tackle the human beings in the works of Mevlana and Harakani, as the actor of the metaphysical realm,

Key Words: Mevlana, Harakani, Human Beings, Metaphysical Realm

---

2 <https://www.antoloji.com/nutk-u-serif-siiri/>; Date of Access: 13.09.2017, Şiir: Kenan Rifai

ALMANYA AKADEMİSİNDE ANNEMARİE SCHİMMEL SONRASI HZ. MEVLANA VE TASAVVUF ÇALIŞMALARININ DURUMU

Erdal TOPRAKYARAN*

Öz

Almanya şarkiyat (Orientalismus) geleneği sadece 19. yüzyılda değil, günümüzde de saygınlığını korumaktadır. Tasavvuf alanında Friedrich Rückert, Hellmut Ritter, Annemarie Schimmel gibi şarkiyatçılar büyük bir özveriyle önemli eserler meydana getirmişlerdir. Hâfız, Sâdi, Attâr ve Rûmi gibi büyük mutasavvıfların ve diğer aşk yolu (tarik-i aşk) temsilcilerinin eserlerini tercüme edip Alman ilim dünyasına sevdirmişlerdir. Aynı zamanda doğu ile batı arasında bir köprü vazifesi görüp, doğuda batıyı ve batıda doğuyu bulmuşlardır. Yani vahdette kesreti, kesrette vahdeti müşahede edebilmişlerdir. Annemarie Schimmel sonrası da Alman akademisinde, şarkiyat alanında, Tasavvuf ve aşk yolu ile ilgili çalışmalar yapılmakta, lakin bu isimler Almanya dışında pek tanınmamaktadır.

Sunacağımız bildiride, hem eski hem de yeni şarkiyatçılardan bahsedilecektir. Ayrıca 2011 yılından beri Almanya'da kurumsallaşan İslam ilahiyatı merkezlerinin Tasavvuf çalışmalarına yaptığı olumlu etkilerden örnekler verilecektir. Tübingen, Erlangen, Münster ve Frankfurt gibi tarihi üniversiteler bünyesinde kurulmuş olan bu merkezlerde, çoğu Almanya'da yetişmiş müslüman gençler eğitim görmekteler. Umuyoruz ki, bu gençler gelecekte Almanya'da yeni bir tercüme hareketi başlatıp, Müslüman, Hıristiyan, ateist demeden, insanları tekrar evrensel birliğe, aşk ve muhabbete, güzellik ve hakikate davet ederler.

Anahtar Kelimeler: Almanya'da şarkiyat, Annemarie Schimmel, aşk yolu, evrensel birlik

---

* Jun. Prof. , Tübingen Üniversitesi/ALMANYA, İslamî Düşünce Merkezi Müdürü.
[erdal.toprakyaran@uni-tuebingen.de]

Studies on Mevlana Rumi and Sufism at German Academia after Annemarie Schimmel

Erdal TOPRAKYARAN

Abstract

The German Orientalist Tradition was highly respected not only in the 19th century but is respected also today. In the field of Sufism, Orientalists like Friedrich Rückert, Hellmut Ritter and Annemarie Schimmel authored with immense dedication important books. They translated the writings of great Sufis like Hafiz, Saadi, Attar and Rumi and of other representatives of the path of love (tariq al-ishq). In so doing they made them popular among scholarly circles in Germany. At the same time these Orientalists became cultural transmitters, who found the East in the West, and the West in the East. They witnessed union in diversity and diversity in union. Also after Annemarie Schimmel there are at German Academia, in the field of Orientalism, studies on Sufism and the path of love, but the new academics are less known outside of Germany.

Therefore this paper will treat the works of old and new Orientalists. In addition to this I will present some examples for the positive contribution of the centers of Islamic Theology, which were established after 2011, in the field of Sufism studies. At these centers, which are part of tradition-rich universities as Tübingen, Erlangen, Münster or Frankfurt, young Muslims with mainly German background get their education. We hope that these students will start a new translation movement in Germany and invite all people to universal unity, to love and friendship and to beauty and truth, without discriminating between Muslims, Christians or Atheists.

Key Words: Orientalism in Germany, Annemarie Schimmel, path of love, universal unity

MEVLANA ve MEVLEVİLİK

Ayşe Esin BAYRU*

Öz

30 Eylül 1207'de dünyaya gelen Hz.Mevlana'nın annesi Mümine Hatun, babası Sultan'ul-ulema Bahaeddin Veled'dir. Aile Belh'den göç ederek 3 Mayıs 1228 de Konya'ya gelmişlerdir. Hz.Mevlana babasının derslerine başlamış, Türkçe'nin yanısıra arapça, farsça, rumca, yunanca dillerini öğrenmiştir. İslam dini ile birlikte diğer dinleri incelemiş, tarihten, tıp ilmine kadar pek çok bilgi eğitimini önce babasından sonra devrin kıymetli alimlerinden almıştır.

Bu sırada Şems-i Tebrizi, ulaştığı manevi makama kanaat etmeyip ruhen anlaşıcağı bir hak dostu, kendi mertebesinde bir sohbet arkadaşı aramaktadır. Hz.Mevlana ile önce Şam'da sonra Konya'da karşılaşılır. Allah aşığı olan bu iki veli ilahi sohbetlere dalarlar ve nice ulu mertebelere ulaşırlar. Vaktinin çoğunu manevi dostuyla geçirmeye başlayan Hz.Mevlana'yı talebeleri kıskanırlar ve Şems hakkında ileri geri konuşmaya başlarlar. Şems ansızın ortadan kaybolur. Hz.Mevlana bu can dostunun ayrılığı ile yeni bir döneme girer. Şeyh Salahaddin Zerkubi'yi onun vefatından sonra talebelerinden Çelebi Hüsameddin'i kendi adına ders vermeleri için tayin eder.

Hız.Mevlana, Hz.Muhammed'in gösterdiği yolda Allah'a yönelmiş onun emirlerine uymuş, islami esaslar içinde söylemiş ve yaşamıştır. Mesnevi'den başka Divan-ı Kebir, Fih-i Ma Fih, Mecalis-i Seb'a ve Mektubat adlı eserleri vardır. Selçuklu devletinin resmi dili ve edebiyat dili Farsça olduğu için eserleri Farsçadır. Hz.Mevlana, ansızın hastalanır 17 Aralık 1273 günü Allah'a ve sevgili peygamberine kavuşur.

Mevlevilik, Hz. Mevlana'nın oğlu Sultan Veled ve torunu Ulu Arif Çelebi zamanında kurulmuştur. Mevlevihaneler Hz.Mevlana'nın düşüncelerinin anlatıldığı dini ve edebi bilgiler yanında arapça, farsça dillerini öğreten, müzik eğitimi veren ve güzel sanatların çeşitli dallarında sanat eğitimi de veren okullar olmuşlardır. Sultan Velet soyundan gelen Çelebilerin başkanlık ettiği bir sistem ile idare edilmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Mevlana, Mevlevilik, Mesnevi.

---

* Uluslararası Mevlana Vakfı Başkan V.
[esin.bayru@mevlana.net]

Mewlana and Mawlawiyya

Ayşe Esin BAYRU

Abstract

Hz. Mevlana was born on September 30, 1207 his mother's name was Mümine and his father was, "Sultanu-l ulema" Bahaeddin Veled. The family migrated from Belh and arrived Konya, on May 3, 1228. As Mevlana begins attending his father's lessons, he acquires Turkish, Arabic, Persian, and common Greek. He studies the other religions along with Islam. From history to medicine, he receives his initial education from his father and other top scholars of the time.

Meanwhile, Sems-i Tebrizi, not fulfilled by the ultimate spiritual rank he has attained, is in search of another fellow acquaintance to match his own scholarly wisdom. Şems and Hz. Mevlana, who had their first encounter in Damascus, meet again in Konya. These two Allah lovers, focus intensely on divine discussions and together they attain heavenly wisdom. As Hz. Mevlana spends most of his time with his spiritual soul mate, jealousy becomes aroused among Mevlana's students and rumours are spread against Sems-i Tebrizi. Suddenly he flees from Konya. Hz. Mevlana enter a new state after this severalty, appointed Sheik Sadrettin Zerkubi after his decease his student Çelebi Husameddin has given lessons on his behalf.

Hz. Mevlana, pursued Hz. Muhammed's path, always conforming to Allah's commandments, preaching and practicing in the Islamic discipline. Besides, Masnawi his books are Divan-i Kebir; Fih-i Ma-Fi, Mecalis- i Seb'a and Mektubat. Seljuk Empire official and literature language was Persian. Hz. Mevlana, gets sick abruptly on December 17, 1273 he reunited with Allah and his beloved Prophet.

Mevlevi discipline was established with his son Sultan Veled and grandson Ulu Arif Çelebi. The Mevlevihanes were as a school of music and the arts, where Mevlana's teachings were taught alongside religious studies, literature, Arabic and Persian. They were managed by a system that was headed by the Çelebi's who are genuine descendants of Sultan Veled.

Key Words: Mewlana, Mawlawiyya Mathnawi

NUSRETNAME VE SEYAHATNAME GİBİ ESERLERDE EBU'L-HASAN HARAKÂNÎ VE KARS

Faruk TORUNOĞLU*

Öz

Ebu'l-Hasan Harakânî Hazretleri, X. yüzyılın son çeyreği ile XI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan, tasavvuf anlayışını tam olarak benimsemiş bir mutasavvıftır. Bu sebeple de doğduğu **toprakları terk ederek Anadolu'ya İslamiyet'in yayılması için gelen** Alperenler 'den biri olmuştur. Selçukluların ilk akınlarında Kars'a gelen Alperen Kars ve çevresinde birçok sefere katılmış bölgenin İslamiyet'e geçmesinde büyük çaba harcamıştır. Bir Allah dostu olarak son nefesini verinceye kadar Şanlı İslam Sancağını taşımıştır. Bu uğurda şehit olmuştur.

Biz de bu tebliğde Gönüller Sultanı olan Ebu'l-Hasan Harakânî Hazretleri'nin Anadolu topraklarındaki maneviyatının ve makamının bulunuşu ile ilgili kaynaklara değiniceğiz. Ebu'l-Hasan Harakânî Hazretleri ve Kars denilince akla iki önemli kaynak gelir. Bunların en önemlisi; Nusretname ve Seyahatname'dir. Gelibolulu Mustafa Ali tarafından yazılan ve Lala Mustafa Paşa'nın Kars' fethi sırasındaki olayların kaleme alındığı Nusretname'de Kars Kalesi Tamiratı kısmı ve Minyatürünü öncelikle inceleyip daha sonra ise Evliya Çelebinin Seyahatname isimli eserindeki Kars bölümlülerini ele alıp Ebu'l-Hasan Harakânî Hazretlerinin Kars'daki makamını anlatacağız.

Anahtar Kelimeler: Ebu'l-Hasan Harakânî, Nusretname, Seyahatname ve Kars.

---

* Araştırmacı-Tarihçi
[faruktorunoğlu@hotmail.com]

Abul Hasan Harakani and Kars in Works of Nusretname and Seyahatname

Faruk TORUNOĞLU

Abstract

Abu'l-Hasan Harakânî, the last quarter of X century and XI. live in the first half of the century, a mystic who has not fully embraced mysticism. For this reason, it has become one of the Alperen who came to Anatolia to spread Islam by abandoning the lands he was born in. Alperen who came to Kars from the first influences of the Seljuks and many other people around Kars did make great efforts in the past of the region to Islam. Until the last breath as a friend of Allah, he carried the Shining Islamic Flag. He was a martyr for this.

We will be in this paper hearts Sultan Abu'l-Hasan Harakânî , We will touch on the sources of spirituality and the presence of the authority on Anatolian lands. In this article the hearts of Sultan We will tell Abu'l-Hasan Harakani Hz. about the sources of spirituality and the existence of the authority on the Anatolian soil. Abu'l-Hasan Harakani and Kars come to mind with two important sources. Most important of these; Nusretname ve Seyahatname. Written by Mustafa Ali of Gelibolulu, Lala Mustafa Pasha's conquest of Kars, in Nusretname, we will first examine the Kars Castle Repair section and Miniature product . After then We will examine the Kars episodes of Evliya Çelebi's Seyahatname. Abu'l-Hasan Harakani, we will describe the tomb in Kars.

Key Words: Abu'l-Hasan Harakânî, Nuretname, Seyahatname and Kars.

MEVLÂNÂ'NIN MESNEVÎ'Sİ EKSENİNDE HADİS YORUMU ÜZERİNE BAZI DEĞERLENDİRMELER

Fatih BAYRAM*

Öz

Araştırmamız Mesnevi’de yer alan hadis yorumları üzerinden genel olarak dini metinlerin yorumlanması özel olarak da hadislerin yorumlanması hakkında halihazırda hatalı ya da eksik olduğunu düşündüğümüz birkaç başlığa ait değerlendirmeleri ihtiva etmektedir. Bu bağlamıyla çalışma, dini metinlerin/hadislerin yorumlanması meselesi üzerine bina edilmiştir. Mesnevi ile bağlantılı olarak “işâri” yorumun bizler için bir “imkan” olması/ol(a) maması üzerinde durulmuş ve geleneksel paradigma içi tutarlılık ve yorumda bütünlük açısından ehemmiyetine vurgu yapılmıştır. Çalışmamız hem geleneksel ve hem de modern dönemde üzerinde durulmuş, istimal edilmiş, bizce temsil gücü yüksek olan seçme rivayetleri içermektedir. Rivayetler “Yorumda Bütünlük-Yorumda İç Tutarlılık”, “Yorumda Parçalanma” ile “Yorumda Vurgu Kayması” ana başlıkları altında ele alınmıştır. İşâri yorumun bir imkân olarak kullanıl(a)mamasının önündeki en temel engelin kurulan bazı özdeşlikler olduğu iddiasındadır. Tasavvuf’un Hint Mistisizmi ve Yeni Platonculuk ile ya da işâri/batını yorumun Batınilikle özdeşleştirilmesi gibi. Neticede bu özdeşleştirmeler ve bu araştırmanın konusu haricinde kalan başka sebepler Batı ile hesaplaşma sürecinde geleneğin farklı düşünce, fikir ve bilgi alanlarının birbirlerini birer yük olarak telakki ederek tasfiye etmeye kalkışması sonucunu doğurmuştur. Bu durumun rivayetlere yansımaları ise gelenek içerisinde bir şekilde “i’ mâl edilen” rivayetlerden nispeten “imhal edilen” ve fakat genelde “ihmal edilen” rivayetlere doğru bir evrilmenin yaşanması olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Yorum, İşâri Yorum, Mevlana, Mesnevi

---

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü
Hadis ABD
[fbayrambursa@gmail.com]

Some Evaluations on The Interpretation of Hadith on The Axis of Mevlana's Masnawi

Fatih BAYRAM

Öz

Our research includes evaluations on several titles which we consider they are currently inaccurate or incomplete about the interpretation of religious texts in general and interpretation of hadiths in particular through the hadith interpretations in Masnawi. . In this context, the study is based on the interpretation of religious texts / hadiths. In connection with the Masnawi, focused on whether or not "Sufi Comments" is a possibility for us and emphasized its importance in term of traditional paradigm consistency and completeness in interpretation. Our study includes selection narratives that have been emphasized and used in both traditional and modern times, and which have high representative power in our case. The narratives were handled under the headings of "Integrity in Comment-Internal Consistency in Comment", "Fragmentation in Comment" and "Change of Emphatic Word in Comment". This study claims that the main obstacle to not being able to use "sufi comment" as a possibility is some established identities. As sufism is made identical to Indian Mysticism and Neoplatonism or sufi comment is made identical to Batiniyya. As a result, these identifications and other causes out of the scope of this research, in the process reckoning with the West World, the different fields of ideas and sciences of same tradition have caused each other to see it as a burden and to attempt to liquidate. The reflection of this situation on narratives is that to be a transformation from "operative narratives" in tradition towards relatively "deferred narratives" but in general "neglected narratives".

Keywords: Hadith, Comment, Sufi Comment, Mevlana, Masnawi

MESNEVİ'NİN KAPILARINI AÇAN BİR ANAHTAR: GÜLŞEN-İ RÂZ

Fatih ERMİŞ*

Öz

Tasavvufi metinlerde alışıldık olan şey uzun hikaye anlatımlarının içine mesajların serpiştirilmesidir. Rumi'nin *Mesnevi*'si de Attar'ın, Senai'nin ve diğer önde gelen sufilerin eserleri de bu şekildedir.

Ancak *Gülşen-i Râz* bunlardan ayrılır. *Gülşen-i Râz*'da hikâye anlatımı bulunmaz. Son derece sistematik bir şekilde (önsözü, girişi, gelişmesi, sonucu ile) irfânî metinlerde verilen mesajların arka planına dâir sırları fâş eder. Zaten *Gülşen-i Râz* sırların gül bahçesi demektir ve Mahmûd Şebüsterî (1288-1340) bu eserde sırları apaçık ortaya koymayı hedeflemektedir. Eser Herat'tan Sühreverdi şeyhi Emir Hüseyini'nin 1317 yılında bir elçi ile Tebriz erenlerine ilâhî ma'nalar husûsunda on beş soru göndermesine dayanır. Elçi bu soruları Tebriz'de okuyunca zâten manzûm olan sorular hızlıca ezberlenip dilden dile yayılır. Herkes bu sorulara cevap verecek kişiyi merak eder. Şebüsterî, şeyhi Eminüddin'in ısrarları ile sorulara cevap vermeyi kabul eder ve o mecliste o anda gelen ilhamla ve sorulardaki aruz vezninin aynıyla cevapları bir anda verir.

Gülşen-i Râz'ın *Mesnevi*'yi anlamada anahtar rolüne gelince:

Tasavvuftaki varlık anlayışının ana unsurlarını ve temel kavramalarını bilmeyen bir kişi *Mesnevi*'deki hikâyeleri okurken o hikâyelerin arka planında tartışılmakta olan konuları hiç fark etmeyebilir. İşte *Gülşen-i Râz* okuyucusuna bu kavramsal alt yapıyı temin eder. Şebüsterî'nin düşüncesinde bir yandan İbn Arabi etkisi varken diğer taraftan da hem Rumi'nin hem de diğer Farsça tasavvuf literatürünün (Attâr, Senai, Hallac, Beyazıd vs.) aynı derecede baskın bir etkisi olduğu muhakkaktır. Zâten bu durum *Gülşen-i Râz*'ın en meşhur şerhi olan Muhammed Lahici'nin *Mefâtihü'l-İcâz fi Şerh-i Gülşen-i Râz* isimli şerhine göz atıldığında da hemen görülür. Lahici de *Gülşen-i Râz*'daki pek çok beyiti şerh ederken *Mesnevi*'ye başvurur.

Anahtar Kavramlar: Mahmûd Şebüsterî, *Gülşen-i Râz*, Mevlana Celâleddin Rumi, *Mesnevi*

* Dr., Tübingen Üniversitesi/ALMANYA
[fatihermis@gmail.com]

A Useful Key Opening The Doors of Masnawī: Gulshan-i Rāz

Fatih ERMİŞ

Abstract

It is usual in Islamic mystic tradition to convey the messages scattered in long story telling. Rūmī's Masnawī as well as the works of 'Attār, Sanāi and other notable sūfis are of this kind.

Maḥmūd Shabistarī's (1288-1340) Gulshan-i Rāz, however, departs from this approach and avoids story telling. It has systematic structure with a preface, an introduction, a discussion of main mystical concepts and a conclusion whereas its main aim being to disclose mystical secrets as the title of the book suggests. The origin of the Gulshan-i Rāz goes back to Amīr Ḥusaynī (a Suhrawardī Shaykh), who sent 15 questions composed in poem to the sūfis of Tabriz in 1317. When his messenger read these questions in Tabriz, many people learnt these immediately by heart and searched for someone to answer them. Shabistarī accepted to answer these questions with encouragement of his master Amīn al-Dīn and with the inspiration coming at that moment. He gave the answers without long contemplation and in the same poetic meters as the questions.

As for the key role of the Gulshan-i Rāz in understanding the Masnawī:

A reader, who is not familiar with the world view and main terminology of the Islamic mysticism may easily skip the deep discussions behind the story telling of the Masnawī. The Gulshan-i Rāz supplies its reader with the necessary conceptual framework as an inevitable instrument to understand the Masnawī. One can on one hand find the influence of Ibn 'Arabī in Gulshan-i Rāz and on the other hand the influence of Rūmī and other Persian speaking mystical literature like the works of 'Attār, Sanāi, Ḥallaj, Bayazīd etc. This can easily be proved with a quick look at the most famous commentary of the Gulshan-i Rāz i.e. Muḥammad Lāhījī's Mafātīh al-'I'jāz fī Sharḥ-i Gulshan-i Rāz. Masnawī is one of Lāhījī's main sources in commenting on the couplets of the Gulshan-i Rāz.

Key Words: Maḥmūd Shabistarī, Gulshan-i Rāz, Rūmī, Masnaw

HARAKANİ'NİN NURU'L-ULUM ESERİNİN BİYOPSİKOSOSYAL AÇIDAN İNCELENMESİ

Fatma SAĞLAM*

Öz

İnsan varoluşu gereği biyo-psiko-sosyal bir varlıktır. Bu varoluş hali insanın; beden, ruh ve sosyal olmak üzere üç boyutuna işaret eder. Bu üç hal birbirinden bağımsız olmadığı gibi herhangi birinde gerçekleşen bir gelişme diğerini de etkilemektedir. Geçirdiği kazası sonrası ya da herhangi bir nedenden dolayı bedeninde engel oluşan kişide psikolojik problemlerin zuhur etmesi yahut da psikolojik problemleri olan kişide sosyal uyum problemi oluşması gibi durumlar örnek verilebilir. Anlaşılacağı üzere, psikolojik sağlığın oluşmasında bedensel ve sosyal faktörler etkin rol oynamaktadır.

Bu çalışmada Nuru'l-ulum eserindeki; bedensel, ruhsal ve sosyal boyutlar ve bu boyutlar arasındaki ilişki tahlil edildi. Ebu'l Hasan Harakani bu eserinde bedensel terbiyeyle bireyin kâmil insan olma yolunda yapması gerekenleri izah eder. Onun bu izahında erdemler oldukça büyük önem arz eder. Benlik bütünlüğünün oluşmasında yahut bedensel ve sosyal sağlığın gerçekleşmesinde psikolojik sağlığın önemine vurgu yaparak ideal yaşam sınırını çizmiştir. Ona göre ideal yaşamın nüvesi erdemlilikten ibarettir. Erdemlilik ise biyo-psiko-sosyal boyutta sağlıklı birey olmasını sağlayan, yaşamını anlamlandıran ve yaşam örüntüsünü oluşturan değerlerin temelinde yer almaktadır. Psikologlar ve bazı filozoflara göre erdemlilik genel olarak hikmet (bilgelik), itidal (ölçülük), cesaret, adalet, aşkınlık, insanlık olmak üzere altı temel erdemden oluşur. Bu altı temel erdem yaşama anlam katarak kişinin benlik bütünlüğünü kazanmasını sağlar. Harakani de benlik bütünlüğünün oluşmasında altı temel erdeme yer vermiştir. O, ruh ve beden arasındaki ilişkiyi tayin etmede aşkınlık ve itidal erdemine, ruh ile sosyal boyut arasındaki ilişkiyi tayin etme de ise adalet ve insanlık erdemine ağırlık vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Beden Boyutu, Psikolojik Boyutu, Sosyal Boyut, Erdemlilik, Harakani

---

* Arş. Gör. Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü
[saglam.fatma@hotmail.com]

Biopsychosocial Analysis of Harakani's Nuru'l-ulum

Fatma SAĞLAM

Abstract

In terms of existence, man is a bio-psycho-social entity. This is the state of being which correspond to body, soul and social states. These three states are not independent of each other, in addition any development in any of them affects the other. For example, a person who has a disability in his / her body due to a accident or any reason may experience psychological problems, or a person with psychological problems may have a problem of social adjustment. As it is understood, physical and social factors play an active role in the formation of psychological health.

In this article, physical, mental, social aspects and the relationship between these aspects were analyzed in Nuru'l-ulum work. Abu'l Hasan Harakani explains what to do in order to become a perfect human being with bodily nurture. Virtues are great important in his explanation. He emphasizes the importance of psychological health in the formation of self-integrity, or in the realization of physical and social well-being, thus drawing the ideal living limit. According to him, the essence of ideal life is virtue. Virtue helps the individual to be healthy in the bio-psycho-social aspect, makes sense of his life and lies at the basis of the values that make up his life pattern. According to psychologists and some philosophers, virtue generally consists of six virtues, wisdom, moderation, courage, justice, transcendence, humanity. These six basic virtues give meaning to life and enable one to gain self-unity. Harakani also gave six basic virtue in the formation of self-completeness. He deals with the virtue of transcendence and sovereignty in designing the relationship between the soul and the body, and the relationship between soul and social aspect deals with the virtue of justice and humanity.

Key Words: Biological Aspect, Psychology Aspect, Social Aspect, Virtue, Harakani

DİVAN-I KEBİR'İN VİCDANİ ZEKÂNIN TEKÂMÜLÜNE KATKISI

Gülcan ABBASOĞULLARI*

Öz

Vicdani zekâ kısaca “*kişinin iç sesini dinleyebilmesi, iç-dış sorumluluklarının farkına varabilmesi*” olarak tanımlanır. İç sesi dinlemek, iç-dış sorumluluk, etik değerlere sahip olmak, ahlaki akıl yürütmeyi kullanmak, bilgelik, alçakgönüllülük, dürüstlük ve ilkeli olmak gibi değerler vicdani zekâ değerleri olarak zikredilir. Bu zekâ değerlerini aktarmada pek çok usul takip edilebilir. Bunlardan biri de şiirdir.

Kişide vicdani zekânın tekâmülünün gerçekleşmesinde şiir önemli bir unsurdur. Zira şiir, sözü en kısa yoldan ve etkili bir biçimde kullanma sanatıdır. Dolayısıyla değerler anlamında muhataba verilmek istenen düşünce için şiir dili mühim bir vazife görmektedir. İslami edebiyatta toplumu vicdani açıdan besleyen pek çok edebi eser mevcuttur. Tasavvufi geleneğimizin mihenk taşlarından biri olan Mevlana Celâleddin-i Rumi'nin (ö. 672/1273) eserleri de bunların başlıcalarındandır. O, eserlerinde insani değerlerin gelişmesine katkı sağlayacak hikmetler zikretmektedir. Disiplinlerarası yapılan bu çalışmada ise Hz. Mevlana'nın *Divan-ı Kebir* adlı eserinde vicdani zekânın ilerlemesine faydalı olabilecek şeyler tespit edilmeye çalışılmıştır. Hz. Mevlana eserinde vicdani zekâ değerlerine dair kavramlara yer vermiştir. İyilik yapmak, vefalı, sabırlı ve mütevazı olmak, insanların ayıplarını örtmek, menfaatperest olmamak gibi değerlere atıf yapmıştır. “Sana yapılmasını istemediğin bir şeyi başkasına yapma” nebevî öğretisini benimseyerek vicdani zekânın tekâmülüne dair istifade edilecek etik değerlerden söz etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mevlana, Divan, Vicdan, Zekâ

---

* Arş. Gör. Dr., Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Edebiyatı ve İslam Sanatları Anabilim dalı
[gulcan-019@hotmail.com]

Contribution to The Development of Conscientious Intelligence of The Divan-i Kebir

Gülcan ABBASOĞULLARI

Abstract

Conscientious intelligence is briefly defined as “listening to someone’s inner voice, to be aware of internal-external responsibilities”. Listening to inner voice, internal-external responsibility, have ethical values, use moral reasoning, wisdom, humility, honesty and pride are cited as values of conscientious intelligence. Various methods can be followed while conveying these intelligence values. One of the most influential ones is poetry.

Poetry is an important element in the development of the consciousness of conscience. As is known, poetry is the art of using the word in the shortest and most effective way. For this reason, the poetry language plays an important role for the thought of giving the account of the meaning of values. There are many literary works in the Islamic literature that nourish the society in a conscientious manner. The vestiges of Mevlana Celâleddin-i Rumi (ö. 672/1273), which are one of the touchstone of our mystic tradition, are also the beginning of these vestiges. He mentions wisdoms that will contribute to the development of human values in his vestiges. In this interdisciplinary study, Mevlana’s Divan-ı Kebir attempted to identify what could be useful for the advancement of conscientious intelligence. Concepts of values of conscience in are included by Mevlana in his vestige. He mentioned doing goodness, being loyal, patient and humble, referring to values such as covering people’s shame, not being unfaithful. When Mevlana’s teaching of “Do not do something that you don’t want done to you” is adopted, ethical values that are useful for the development of conscientious intelligence are mentioned.

Key Words: Mevlana, Divan, Conscience, Intelligence.

EBU'L-HASAN EL-HARAKÂNÎ'NİN BİLGİ ANLAYIŞI

Habib ŞENER*

Öz

İnsanın en temel ve ayırt edici özelliklerinden biri bilgi edinmedir. İnsan var olduğu ilk andan itibaren bilgi ile ilgili bir etkinlik içinde bulunmuştur. Bilginin, hatta bilimin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Bilgi teorisi, felsefenin varlık ve değer ile birlikte üç ana konusundan biri olan bilgiyi incelemektedir. Bilgi, bilen ve bilinen arasındaki bir ilişkidir. Felsefe tarihinde bilginin mümkün olduğunu savunanların yanı sıra, bilginin mümkün olmadığını düşünenler de olmuştur. Bilginin mümkün olduğunu düşünenler deney, akıl ve sezgi olmak üzere onun üç kaynağının olduğunu kabul etmişlerdir. Genelde mistisizmde özelde ise İslâm tasavvufunda, duyuların ve aklın bilgiyi elde etmede yetersiz ve hatta aldatıcı olduğu düşünülmüştür. Bunlara göre, kesin bilgiyi elde etmenin yolu sezgidir. Bu tür bilgiyi hem teorik hem de pratik açıdan savunanlardan birisi de Ebu'l-Hasan el-Harakânî'dir. Ona göre, insan böyle bir bilgiyi elde edebilir. Bu makale Ebu'l-Hasan el-Harakânî'nin bilgi anlayışını incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tanrı, Mistisizm, Bilgi, Sezgi, Harakânî.

---

* Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü
[habibsener@gmail.com]

Ebu'l-Hasan el- Harakânî's Knowledge Understanding

Habib ŞENER

Abstract

One of the most basic and distinctive features of man is to obtain knowledge. From the very first moment that human beings exist, they have found an activity related to knowledge. The history of knowledge, even the history of science, is as old as the history of mankind. Knowledge theory examines knowledge, one of the three main themes of philosophy, together with its being and value. Knowledge is a relationship between knowing and known. In the history of philosophy, there are those who think that knowledge is not possible, as well as those who advocate knowledge as possible. Those who think that knowledge is possible have accepted that there are three sources of it: experiment, reason and intuition. It is generally thought that in mysticism, and especially in Islamic Sufism, the senses and intelligence are inadequate and even deceptive to obtain knowledge. According to them, the way to obtain certain knowledge is intuition. One of the advocates of this kind of knowledge both theoretically and practically is Ebu'l-Hasan el-Harakânî. According to him, one can obtain such knowledge. This article aims to examine the understanding of knowledge of Ebu'l-Hasan el-Harakânî.

Key Words: God, Mysticism, Knowledge, Intuition, Harakânî.

EBU'L-HASAN-I HARAKÂNÎ VE HZ. MEVLÂNÂ DÜŞÜNCESİNDEKİ BAZI ORTAK NOKTALAR

Halil İbrahim SARIOĞLU*

Öz

Ebu'l-Hasan-ı Harakânî (352/963–425/1033) üveysîlik tarîkiyle Bâyezid-i Bestâmî'nin ruhanîyetinden feyz-yâb olan ümmî bir sufidir. Tasavvuf tarihi ve tarikat silsilelerinin önde gelen şahsiyetlerinden biridir. Onun tasavvuf anlayışı hem dönemindeki hem de kendisinden sonraki birçok sufi şahsiyeti etkilemiştir. Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, Hâce Abdullah-ı Ensârî, Ferîdüddîn-i Attar, Hâce Ebû Ali el-Fârmedî ve hatta Mevlânâ bu şahsiyetler arasında yer almaktadır. Hoca Ahmed Yesevî, Yûnus Emre, Mevlânâ gibi zatlarla birlikte Anadolu'nun İslâmlaşması hususunda önemli katkıları olmuştur. Bu bildiri Ebu'l-Hasan-ı Harakânî ile Hz. Mevlânâ arasındaki bazı fikrî ortaklıklar söz konusu edilecektir. Bu fikrî ortaklıklar örneklerle desteklenecek ve benzer muhtevalı ifadeler Farsça asıllarıyla birlikte yer verilecektir. Elbette ki müşterek düşünceler bu kadarla sınırlı değildir. Damladan denize nisbet vardır fehvasınca bazı konular seçilmiş ve örneklendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mevlânâ, Ebu'l-Hasan-ı Harakânî, Anadolu'nun İslâmlaşması

---

* Dr., Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Öğretim Görevlisi.
[hisar53@hotmail.com]

Mutual Aspects in Thoughts of Ebu'l Hasan Harakani and Mevlana Rumi

Halil İbrahim SARIOĞLU

Abstract

Ebu'l Hasan Harakani (352/963 – 425/1033) is an illiterate Sufi who had been enlightened by spirituality of Bayezid-i Bestami (d. 874). Harakani is one of the leading personalities in the Sufi history and tariqat orders. His Islamic mystic understanding has influenced both contemporary Sufis and successors. Ebu Sa'id Ebu'l-Hayr, Hacı Abdullah Ensari, Feriduddin Attar, Hacı Ebu Ali el-Farmedi and even Mevlana Rumi would be mentioned among them. He had contributed Islamization of Anatolia significantly along with Hoca Ahmed Yesevi, Yunus Emre, and Mevlana. This review discusses some mutual intellectual aspects of Ebu'l Hasan Harakani and Mevlana (d. 1273). For this purpose, the review provides examples to support its argument on this intellectual closeness as well as offers similar substantive statements with their Persian origins. Indeed, this limited review cannot cover all mutual aspects but would be a humble contribution for the academic literature.

Key Words: Ebu'l Hasan Harakani, Mevlana, Rumi, Islamization of Anatolia

EBU'L-HASAN EL-HARAKÂNÎ SİLSİLESİNDEN GELEN MİR HAMZA NİGÂRÎ'NİN PEYGAMBER TASAVVURU

Hasan YERKAZAN*

Öz

Mir Hamza Nigârî (ö. 1303/1886), Ebu'l-Hasan el-Harakânî silsilesinden gelmekte olup Nakşibendî tarikatının Halidiye koluna bağlıdır. Karabağ'da dünyaya gelen Nigârî, ömrünün büyük bir kısmını Kars, Erzurum, Sivas, Harput (Elazığ), İstanbul ve Amasya'da geçirmiştir. 19. yüzyılın önemli mutasavvıf ve şairlerinden biri olan Nigârî'nin, Dîvân-ı Seyyid Nigârî (Türkçe), Dîvân-ı Seyyid Nigârî (Farsça), Nigârname, Sâkinâme, Heşt-Behişt, Çaynâme ve Tavzîhat isimli eserleri bulunmaktadır. Bir aşk şairi olan Nigârî, Fuzûlî, Yunus Emre, Molla Câmî, Hâfız Şîrâzî ve Mevlânâ gibi isimlerden etkilenmiş olup eserlerinde tasavvufun temel konularına geniş yer vermektedir. Bu tebliğde, ehl-i beyte mensup olan ve Hz. Peygamber'e olan sevgi ve muhabbetini her vesile ile dile getiren Seyyid Nigârî'nin Hz. Peygamber tasavvuru ele alınıp değerlendirilmektedir. Hz. Peygamber'den şefaath dilemesi, onu tasviri, medhiyeleri, duada vesile kılması, miracı gibi konulara yaklaşımı göz önünde bulundurulduğunda Mir Hamza Nigârî'nin Peygamber tasavvurunun, mutasavvıfların bu konuya yaklaşımlarıyla örtüştüğü görülmektedir. Ayrıca tarihi süreç içerisinde ehl-i beyte sıkıntılı bir hayat yaşattıklarını düşündüğünden dolayı Mervânî, Süfyânî, Hâricî ve Yezîdî olarak tavsif ettiği kimseleri çok ağır bir dille şiirlerinde yerdigine şahit olunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ebu'l-Hasan el-Harakânî, Mir Hamza Nigârî, Peygamber, Tasavvur, Ehl-i Beyt

---

* Yrd. Doç. Dr., Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü
Hadis ABD
[hasanyerkazan@gmail.com]

The Prophet Perception of Mir Hamza Nigârî From Ebu'l-Hasan El-Harakânî's Chain

Hasan YERKAZAN

Abstract

Mir Hamza Nigârî (d. 1303/1886), comes from the Ebu'l-Hasan al-Harakânî's chain and belongs to the Halidiye branch of the Naqshbandi order. Nigari, who was born in Karabakh, spent most of his life in Kars, Erzurum, Sivas, Harput (Elazig), Istanbul and Amasya. Nigârî, one of the most important Sufi mystics and poets of the 19th century, has many works named Dîvân-ı Sayyid Nigârî (Turkish), Dîvân-ı Sayyid Nigârî (Persian), Nigârname, Sâkinâme, Heşt-Behist, Çaynâme and Tavzîhat. As a poet of love, Nigârî was influenced from Fuzûlî, Yunus Emre, Molla Câmî, Hafiz Shirazi and Mewlâna, and has given a wide range of basic subjects of Sufism in his works. In this study will be examined the prophet perception of Sayyid Nigârî who expressed his love and affection for the Prophet on every occasion as a member of the ahl-i bayt. Mir Hamza Nigari's perception of the Prophet seems to be the same with approach of the Sufis when comparing to the subjects such as intercession, ascension (miraç), mediation in prayers and praise. In addition, he criticized very heavily in his poetry those who he described as Marwânî, Sufyânî, Khawarij and Yazidis due to he thought that they oppressed ahl-i bayt in the historical process.

Key Words: Abu'l-Hasan el-Harakânî, Mir Hamza Nigârî, Prophet, Perception, Ahl-i Beyt

البُعدُ الإنساني في تصوّف الشيخ أبي الحسن الخرقاني

د.حسن أحمد الخطاف.

الخلاصة

التصوّف الحقيقي هو الشُّعور بهيمنة الله على الكون، ومن أعظم ما يولِّدُه هذا الشعور الشَّفقة على الخلق أجمعين، بل يمتدُّ إلى كل المخلوقات بما فيهم الحيوان والنبات. هذا الشعور جعل من تصوّف أبي الحسن تصوّفًا له بُعد إنساني واضح وتجلّى ذلك في:

دعوته إلى الإحسان إلى الناس بقطع النَّظر عن انتمائه العَقدي فقد كتب على زاويته «قَدِّموا الخبز لكل من يدخل هذا البيت ولا تسألوا عن إيمانه» ومؤدى هذا أنّه كان يتميز بنظرة إنسانية عالمية، ولهذا كان يرى رحمه الله تعالى خِدْمَةَ الخلق سبيلا وحيدا للوصول إلى الخالق .

دعوته أن لا يعيش الإنسان على كاهل الآخرين، بل على الإنسان أن يأكل رزقه من عَرَق جبينه، ومن أقواله المشهورة: «أحلُّ الأرزاق ما بذلت جُهدك في اكتسابه» ومن كان كذلك فمن باب أولى أن لا يظلم ولا يسرق...طمعا بما في أيدي الناس

تواضع أبي الحسن وهذه سمة إنسانية عظيمة فقد كان يشتغل على حمار له مع أنّه لم يقبل عطايا من السلطان محمود بن سبكتكين الذي زاره في خلوته، وطلب منه أن يوزع العطايا والدنانير على جنده

وعظه ونصحه لفتح بلاد الهند السلطان محمود بن سبكتكين رحمه الله شعور إنساني مؤداه أن لا يتعالى السلطان على خلق الله، فتصوّف أبي الحسن الخرقاني ليس بُعدا عن المجتمع كما يتصوّر من ينتقد الصوفية.

سلك أبو الحسن طريقتين في نظرتة الإنسانية:

أ. الطريق الأول هو القرآن الكريم ومن أقواله «كل شيء يطلب العبد به الله فالقرآن خير منه، فلا تطلب الله إلا به» .

ب. الطريق الثاني هو الاقتداء بالنبى صلى الله عليه وسلم فعنده « وارتث الرسول هو الذي يقتدى بأفعاله، لا الذي يسوّد وجهه الأوراق» ومن هذين الطريقتين يكون الإنسان صوفيا، إذ « لا يصير الإنسان صوفيا بلبس المُرَقعة» على حد قول أبي الحسن.

وهذان الطريقتان هما المسلك إلى عالمية الإسلام.

د. حسن أحمد الخطاف أستاذ علم الكلام، بكلية الشريعة في جامعة دمشق.

THE HUMAN DIMENSION IN THE MYSTICISM (SUFISM) OF SHAYKH ABU'L-HASAN AL-KHARQANI

Hassan Ahmed AL-KHATTAF*

Abstract

True Sufism is the feeling of God's dominance over the universe, and the greatest thing that this feeling of compassion creates for all creatures, and extends to all creatures including animals and plants.

This feeling made of the mysticism of Abu Al Hassan as a Sufism has a clear human dimension and manifested itself in:

1. His call for philanthropy to the people regardless of their ideological affiliation. He wrote on his nook: "Give bread to everyone who enters this house and do not ask about his faith." This means that he was characterized by a universal humanity look, therefore he saw the service of creation is the only way to reach the Creator.

2. His call to live not depending on others, but to eat from your labor. He has a famous words that he said "make the livelihood of what you have made your effort to acquire". So from the top priorities he will not unjust and not steal hoping for what people have.

3. Abu al-Hasan was humble and this was a great human trait. He was working on his donkey, although he did not accept gifts from Sultan Mahmud ibn Sibtakin who visited him in his nook. He asked him to distribute gifts and money to his army.

4. His preaching and his advice to Sultan Mahmoud bin Skeptkin who opened India is a human feeling that means the Sultan should not be arrogant about people, So The Sufism of Abu Al-Hasan Kharqani is not far from society as critics of Sufism imagine.

5. Abu Hassan went two ways in his human view:

a. The first way is the Holy Quran and its sayings. "Everything that the slave is asking from Allah is the best".

b. The second way is to follow who is on the Prophet's approach (peace be upon him). "The inheritor of the Prophet is the one who is guided by his deeds, not by making the faces of the papers are black."

These two paths are the way to the universality of Islam.

---

* Prof. Dr., Damascus University, Faculty of Sharia

TASAVVUFTA İNANÇ ÇİZGİSİ: EBU'L-HASAN HAKAKÂNÎ VE MEVLANA CELALEDDİN RUMÎ ÖRNEĞİ

Hayrunnisa KEKLİK*

Öz

Din olgusu temelde üç esasa dayanmaktadır; iman, amel ve ahlak. İman olmadan salih amel ile ahlakın Allah katında mümin olarak nitelenmek için yeterli olmadığı malumdur. Öyle ki iman; salih amel ve güzel ahlakın üzerine bina edildiği olmazsa olmaz bir değerdir. Nitekim Kur’anda ‘‘Ellezineamenü ve amilu’ssalihati...’’ ibaresi ile iman edip de güzel işler yapanlarhakkında muhtelif pek çok ayet zikredilmektedir. Buradaki ‘‘amenü’’ ibaresi ile iman esaslarına, ‘‘amilu’ssalihati’’ beyanı ile de güzel işler yapanlara vurgu yapılarak gerçekte imanın ameldeki ve ahlaktaki tezahürüne dikkat çekilmiştir. Esasında dini ilimler arasında keskin çizgiler olmayıp sık sık geçişler bulunsa da; inanç esasları ile kelamın, amel kısmı ile fikhın, ahlak boyutu ile de tasavvufun detaylı bir biçimde ilgilendiği söylenilebilir. Bu çalışmamızdaki amaç; imanın ahlak boyutuyla alakadar olan tasavvufun, gelişiminin ve yansımalarının ancak doğru bir itikat zemini üzerinde gerçekleşebileceğini ispata çalışmaktır.

Bu çalışmada Ebu’l-Hasan Harakani ve Mevlana Celaleddin Ruminin itikadi görüşleri ele alınıp incelenecektir. Ümmi bir insan olan Harakani ve bir ilim ve felsefe adamı olan Mevlana incelendiğinde vasıl oldukları hakikatin birliği dikkat çekmektedir. Dolayısıyla sahip olunan inanç çizgisinin oluşan tasavvufi harekette ne kadar etkin rol oynadığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnanç, tasavvuf, Allah, peygamber, kitap, ahiret.

---

* Arş. Gör.; Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü
Kelam ABD
[hayrunnisakeklik@gmail.com]

Belief Line in Islamic Mysticism: The Case of Abu'l-Hasan Kharqani and Mawlana Jalaluddin Rumi

Hayrunnisa KEKLİK

Absract

The phenomenon of religion is which basically based on three essentials; faith, deed and morality. Without faith, a good deed and moral sare not enough to qualify as a believer in the precence of Allah. A good deed and good morals is an indispensable value for faith. As a matter of fact, in the Qur'an there are many different verses mentioned about those who believe in 'Elledhine amenü we amilu's salihati ...' and do good works. By emphasizing those who do good works with the declaration of "amilu's salihati" to the principles of faith with the "amenü" in this place, in reality, attention has been paid to the faithful and moral manifestation of faith. Although there are no sharplines between religious sciences and there are also frequent transitions; it can be said that the principles of belief, the deed, the deed and fiqh, the moral aspect and the Islamic mysticism are in a detailed manner. The purpose of this study is; the Islamic mysticism of faith, which is related to the moral aspect of faith, is that it can only happen on the true creed floor of its development and its reflections.

Inthearticle, Abu'l-Hasan Kharqani and Mawlana Jalaluddin Rumi will be examined. When Kharqani, an "ommi" person, and Mawlana, a man of knowledge and philosophy, are examined, both of them have reached the same truth. The fact that the line of belief spossessed plays an active role in the mystical movement

Key Words: Belief, mysticism, Allah, prophet, book, hereafter.

EBÛ'L-HASAN HARAKÂNÎ'NİN TASAVVUF TERİMLERİNİN GELİŞİMİNE KATKILARI

Hikmet KOÇYİĞİT*

Öz

Feridü'dîn-i Attâr'ın (ö.618/1221) 'hüzün denizi, saltanat sahibi şeyhlerin sultanı, âlemdeki abdal ve evladın kutbu, tarikat ve hakikat ehlinin padişahı' diyerek övdüğü Ebû'l-Hasan Harakânî (963-1033), Tasavvuf terimlerinin kullanılıp yaygınlaşmaya başladığı hicrî III.-IV. asırlarda yaşamış bir sûfidir. Tasavvuf terimlerinin bir kısmı aynı zamanda Tasavvufun konularıdır. Harakânî, Tasavvuf terimlerinin hepsini açıklamadığı gibi, çok önemli bazı terimlere de temas etmemiştir. Aslında bunu tabii bir durum olarak kabul etmek gerekir. Çünkü Tasavvuf tarihinin çeşitli dönemlerinde, ortaya çıkan anlayışlara göre yeni terimler ilave edilmiştir. Harakânî, Tasavvufla ilgili terimleri genellikle kendisine sorulan soru üzerine açıklamıştır. Bir kısım terimleri ise tarif etmeyip onlarla ilgili çeşitli değerlendirmelerde bulunmuştur. Mesela "himmət", "heybet", "sohbet", "marifet", "nefs" gibi terimler bu cümledendir. Harakânî'nin üzerinde en çok durduğu ve değişik açılardan tarif ettiği terim ise "civanmerd" terimidir. Görebildiğimiz kadarıyla bu terime hiçbir sûfî, Harakânî kadar yer vermemiştir. Bu makalede, Ebû'l-Hasan Harakânî'nin bazı Tasavvuf terimlerine ilişkin yaptığı tanımlara yer verilecek ve bir kısım sûfîlerin tanımlarıyla mukayese edilerek bu tanımların Tasavvuf terimlerinin gelişimine katkıları tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ebû'l-Hasan Harakânî, Harakânî, Tasavvuf, Terim, Sûfî

---

* * Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü
[hikmet0216@gmail.com]

Contributions of Abu'l-Hasan Kharaqani to The Development of Mysticism Terms

Hikmet KOÇYIĞIT

Abstract

Abu'l-Hasan Kharaqani (963-1033), claimed that Feridüdîn-i Attâr (d. 618/1221) 'the sea of sorrow, the king of sovereign sheikhs, the abdal of the world and the pole of the sons, the king of the sect and the truth' was the a mystic who lived in the hijri III .- IV. centuries which the terms mysticism began to become widespread. Some of the terms mysticism are at the same time mysticism topics. Kharaqani did not explain all the terms of mysticism, nor did he touch some very important terms. In fact, this should be taken as a matter of course. Because at different times in the mysticism history, new terms have been added according to the emerging insights. Kharaqani usually explains the terms related to mysticism on his question. He did not describe some terms but have done various evaluations about them. For example, terms such as "himmet", "heybet", "sohbet", "marifet", "nefs". The term that Kharaqani describes most frequently and describes from various angles is the term "civanmard". As far as we can see, no mystic has given this term place as much as Kharaqani. In this article, Abu'l-Hasan Kharaqani's definitions of some mysticism terms will be included and compared with the definitions of some mystics, and the contributions of these definitions to the development of mysticism terms will be tried to be determined.

Key Words: Abu'l-Hasan Kharaqani, Kharaqani, Mysticism, Term, Mystic

الحقيقة في فكر الشيخ الخرقاني

د. إبراهيم الديبو.

الخلاصة

إنَّ الخرقاني كان شيخ الحقيقة ولذا قال بعض من لقبه: (ولولا أنني رأيت ما عرفت الحقيقة). وأقواله كلها تدل حول الحقيقة؛ فمن ذلك:

أنه قال: وجدت الله في صحبة حمار، والمقصود أن أصل الحقائق هي معرفة الله تعالى ولا يمكن لهذه الحقيقة أن تحجب من خلال حمار، بل إن كل ما في الكون يدل عليها كما دأب سائر الصوفية حيث يرون الله تعالى مع الأشياء وقبلها وبعدها، فهم يفنون عن الموجودات به تعالى ويشهدون صفاته العلية في كل شيء.

وكان يرى أن حقيقة التصوف كلها تدور حول ذلك لذا قال: الصوفي لا يكون صوفياً بالثوب المرقع ولا بالسجادة ولا بنحو ذلك بل هو من كان فانياً عن وجوده في عالم الشهادة.

ولعل الخرقاني كان يرى أن أبا يزيد البسطامي هو من أفضل من وصل إلى ذلك المقام من الصوفية فلذا كان من دعائه اللهم، اسقني ممّا سقيت أبا يزيد، و ارزقني رائحة ممّا أنعمت عليه.

ولم يصدده عن البسطامي بعض شطحاته كقوله «من رأني فقد أمن من الشقاء» والتي فهم منها البعض أن البسطامي يفضل نفسه على النبي حيث كثير من المشركين رأوه ومع ذلك كانوا من الأشقاء. بيد أن الخرقاني وبحكم كونه يعيش مع الحقائق لا مع الصور فرأى أنه ما رأى النبي أحدٌ غير أصحابه، وأما المشركون فقد نظروا إليه على أنه ابن أبي كبشة؛ ولم ينظروا إلى الحقيقة فيه وهو نور نبوته.

ومما تعلمه من مشايخه عدم الالتفات لا إلى الجنة ولا إلى النار، وإنما الاعتصام بلطف الله تعالى وتدبيره لعلمه بحقيقة الأمر وهي أنه لا مفر منه إلا إليه سبحانه.

د. إبراهيم الديبو، أستاذ علم الكلام بكلية الشريعة في جامعة دمشق.

THE TRUTH IN THE THOUGHT OF SHEIKH KHARQANI

İbrahim ALDIBO*

Abstract

Kharqani was the sheikh of truth and so some people said: (If I had not seen him I didn't know the truth). And all his words indicate the truth.

1. He said: I found Allah in my accompanying of a donkey, that means the origin of the facts is the knowledge of God Almighty, and this fact cannot be obscured by a donkey, that everything in the universe indicates to that facts, as all Sufism, they used to see God with, before and after things, they are vanishing by Allah from the assets and attesting to His attributes in everything.

2. He saw that the truth of Sufism all revolve around that meaning so he said: Sufi does not be Sophia by wearing patchwork or by carpet or by other things, but who was vanishing in the world of presence.

3. Perhaps Kharqani was seeing that Abu Yazid al-Bustami is better than arrived at that place of Sufism, so it was his call: Oh God, quench me by what you quenched Aba Yazid, and give me the smell of what you gave him.

4. Some of Al Bustami slips didn't hold off him, such as saying, "He who saw me was safe from misery" Some of them understood that al-Bustami preferred himself upon the Prophet, where many polytheists saw him but they were wretched. However, Kharqani, who lived with the facts, not with the pictures, was believing that nobody saw the Prophet except his companions, but the polytheists regarded him as the son of Abu Kabshah; they did not look at the truth in him, which is the light of his prophecy.

5. He learned from his sheikhs not to pay attention to Paradise or to the fire, but sit-in by the kindness of God and his providence because He knows the truth of the matter and inevitable only to Him.

---

* Dr., University of Damascus and Aleppo, Faculty of Sharia.

EBU'L-HASAN HAKÂNÎ'NİN NAKŞİBENDİYYE SİLSİLESİNDEKİ YERİ

Kadir ÖZKÖSE*

Öz

Nakşebendiyye tarikatı silsilesindeki önemli halkalardan birisi hiç şüphesi Ebu'l-Hasan el-Harekânî'dir. Tarikatın erken dönem tarihinde fikri ve tecrübi boyutta sûfî kişiliğiyle Nakşebendiyyenin oluşum ve tekamül sürecine doğrudan ve dolaylı olarak etki etmiş güçlü bir şahsiyettir. Tebliğimde Harekânî'nin üveysi kimliği ile ön plana çıkan şahsiyet oluşuna öncelikli olarak dikkat çekeceğim. Üveysi yolla Bayezid-i Bistâmî'nin ruhaniyetinden beslenen Harekânî'nin ikinci önemli özelliği olarak meşrebinden bahsedip Tayfuriyye usulünü benimseyen bir isim olarak tarikattaki fakr, fena, sekr, telvin, fena, istiğrak halleriyle sûfî tecrübenin Bayezid-i Bistami yolunu takip eden güçlü Nakşi şeyhi oluşuna dikkat çekilecektir.

Diğer yandan onun manevi nüfuzu, tesir halkası, tasavvuf anlayışı, kalb zikri konusundaki hassasiyeti ve fütüvvet anlayışı üzerinde durulacaktır. Horasan tasavvufunun başat ismi konumundaki Harekânî'nin Ortaasya tasavvufunda yeri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Harekânî, üveysi, Nakşebendiyye, Bayezid-i Bistâmî, tasavvuf

---

* Prof. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tasavvuf ABD.
[kadir.ozkose@hotmail.com]

Place of Abu'l-Hasan Harakani in the Nakshibendiyye Chain

Kadir ÖZKÖSE

Abstract

Undoubtedly Ebu'l-Hasan el-Harekânî is one of the most important rings in the chain of Naqshbandiyya order. In the early period of the tariqa he was a strong personality who directly or indirectly affected the formation and the rise of Naqshbandiyya by intellectual and heuristic dimensions of his sufist character. In my paper I will primarily point out Harekânî's prominent personality due to his uwaisi identity. Then I will discuss Harekani's temperament, which fed by the Bayezid-i Bistâmî's spirituality by means of uwaisi path, as his second most significant feature. So that the attention will be drawn on his being a strong naqshbandi sheikh who adopted the Tayfuriyya school and followed the sufist experience of Bayezid-i Bistami's path as to the manners of faqr, fena, talwin, saqr and ecstasy.

On the other hand, his mental diffusion, tafsir ring, his sufist understanding, his sentimentality on heartfelt dhikr and his understanding of futuwat. Emphasis will be put on the place of this leading name of Khorasan sufism, Harekani, in the sufism of Central Asia.

Key Words: Kharakani, uveysi, Naqshbandi, Bayezid-i Bistâmî, sufism.

”استدعاء تراث الخرقاني في مثنوي مولانا جلال الدين الرومي”

د. خالد محمد عبده

الخلاصة

وهي في نقاط ثلاث:

أولاً: صورة الخرقاني في الأدبيات العربية: وملخص هذه النقطة التعريف بالإمام الخرقاني والحديث عن الصلة بين الخرقاني والبسطامي.. وعما إذا كان الخرقاني أستاذاً للإمام القشيري صاحب الرسالة والتفسير.

ثانياً: الخرقاني والتصوف العشقي.. هنا أقوال عدة تنسب للإمام الخرقاني أصبحت عماداً للتصوف العشقي القائم على أساس «قيمة المرء حديث قلبه» سنذكر أمثلة لذلك ونقوم بتحليلها من مثل: رُوي أنّ السلطان محمود الغزنوي أراد أن يرى الشيخ أبا الحسن الخرقاني ، وكان يعلم أنّ الشيخ لا يذهب لزيارة السلطان، فقال لرسوله: قل للشيخ: قال الله تعالى: أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ. ولَمَّا وصل الرسول واستمع الشيخ إلى قوله، قال: قل لمحمود: أنا منهمك في (أَطِيعُوا اللَّهَ) بحيث لا أعلم أرسول يوجد في العالم أم لا ؟ إذا فكيف أصل إلى المرتبة الثالثة (يعنى أولي الأمر).

وما روي عنه رضي الله عنه، حين قال: إلهي، أنا مسلمٌ في نظر الخلق، ولستُ بمسلمٍ عندك، فاقطع زنار الشُّرك من وسطي بلطفك، حتى أكون مسلماً عندك أيضاً.

ثالثاً: حضور تراث الخرقاني في كتابات مولانا: وهنا سنختار مثالا للحديث عن ذلك فقد فُتن مولانا جلال الدين الرومي بالخرقاني وأحب كلماته، وسنعرف أنه حوّل أمثلة مروية عنه وابن سينا إلى قصة مطوّلة ذات دروس وعبر.

د. خالد محمد عبده ، مدير مركز طواسين للتصوف والإسلاميات

جمهورية مصر العربية

RECALLING AL-KHARAQANI'S LEGACY IN RUMI'S MATHNAWI

Khaled Mohamed Abdou METWALY*

Abstract

This is the title of my contribution to the conference. It is summarized in three points:

1. The image of Al-Kharaqani in Arabic texts

This will introduce Al-Kharaqani and explore the relationship between him and Bistami. It will also discuss whether Al-Kharaqani was Imam 'Abd al-Karim ibn Huzan Abu al-Qasim al-Qushayri's teacher.

2. There are several sayings attributed to Al-Kharaqani that have become pillars of love-based Sufism, such as: "The value of the person is his heart's discourse."

We will provide examples of these sayings and analyze them.

It was narrated that Sultan Mahoud al-Ghaznawi wanted to see Al-Kharaqani, knowing that the latter do not visit him. He said to his messenger to say to the Sheikh that God said: {O you who have believed, obey Allah and obey the Messenger and those in authority among you}. (An-Nisa: 59).

When the messenger relayed the message, Al-Kharaqani listened and retorted: @Say to Mahmoud I am still preoccupied with {Obey Allah} in such a way that I do not know whether a Messenger exists in the world or not. How then would I reach the third stage of obeying those in authority.

Another example is him reportedly saying: "Oh God, I am a Muslim in the eye of your creation, and I am not a Muslim in Your Eye, so remove traces of polytheism from within me with Your Grace so that I become a Muslim in Your Eye too."

3. The presence of Al-Kharaqani in Rumi's writings.

We will choose an example for this since Rumi was fascinated with Al-Kharaqani and his words. We will also explore how he turned one of Al-Kharaqani's and Avicenna's narrations to a long story in Mathnawi.

---

* Dr., Kahire Üniversitesi, MISIR
[allahbooks@gmail.com]

SPIRITUALITÉ ET DIDACTIQUE CHEZ LE CHEIKH ABUL'-HASSAN KHARAQÂNÎ (963-1033)

Larbi DJARADI*

L'analyse des « dits » du cheikh Kharaqânî dépasse le cadre stricte de l'éducation et de la pédagogie spirituelles. Elle est une véritable anthologie pour le logicien, le didacticien aussi bien que pour les « **Chercheurs de Vérité** » de toutes les traditions spirituelles. Particulièrement ceux qui ont pris l'engagement et se sont inscrits dans le mode éducationnel soufi. Les subtilités de l'analyse symbolique et sémantique du discours du cheikh Kharaqânî intègrent et dépassent ceux du langage ordinaire. Ils interpellent toutes les strates ontologiques et sur-ontologiques. Ses dits sur les rapports entre la connaissance et la raison sont un véritable défi pour l'épistémologie. En langage de la modernité, son discours apparaît comme transdisciplinaire. Plusieurs plans se superposent et s'intègrent synthétiquement les uns dans les autres : métaphysique au théologique en passant par le psychologique et le sociologique. La question éthique, qui semble être refoulée, ou du moins très mal posée par la modernité, est reprise par le cheikh Kharaqânî dans le cadre de la simplicité des *maqâms* soufis, celui de l'examen de conscience ou *muhâsaba*.

« Tous les soirs, je ne peux faire la prière de la nuit la conscience tranquille si je n'ai pas fait mes comptes avec Dieu ».

Question amplement développée par un autre grand Maître soufi : Khwâdja 'Abd Allâk Ansâri (1006-1089) directement influencé par le cheikh Kharaqânî. La sociabilité que préconise le cheikh est une lutte assidue contre le Mal. Elle se situe au-delà de tout dialogue, son essence est pur Amour pour les créatures. Sa seule exigence est celle d'un cœur pur.

« La meilleure des choses est un cœur dans lequel il n'y a rien de mal »

Mots clés : spiritualité, connaissance, didactique.

---

* Dr. , Müsteğanim Üniversitesini/TUNUS.
[djaradiz@yahoo.fr]

Spirituality and Didactics at the sheikh Abul'-Hassan Kharaqâni (963-1033)

Larbi DJARADI

Abstract

The analysis of the “said” of Sheikh Kharaqâni goes beyond the strict framework of spiritual education and pedagogy. It is a true anthology for the logician, the didactician as well as for the “Truth Seekers” of all spiritual traditions. Particularly those who have made the commitment and have registered in the Sufi educational mode. The subtleties of the symbolic and semantic analysis of Sheikh Kharaqâni’s speech integrate and surpass those of ordinary language. They interpellate all ontological and ontological strata. His sayings about the relationship between knowledge and reason are a real challenge for epistemology. In the language of modernity, his discourse appears as transdisciplinary. Several plans are superimposed and synthetically integrated into each other : metaphysics to the theological through the psychological and the sociological. The ethical question, which seems to be repressed, or at least very badly posed by modernity, is taken up by Sheikh Kharaqâni in the context of the simplicity of the Sufi *maqâms*, that of the examination of conscience or *muhāsaba*.

“Every night, I can not pray the night of quiet conscience if I have not made my accounts with God.”

Question amply developed by another great Sufi Master: Khwâdja ‘Abd Allâk Ansâri (1006-1089) directly influenced by Sheikh Kharaqâni. The sociability advocated by the sheikh is an assiduous struggle against evil. It is beyond all dialogue, its essence is pure love for creatures. Its only requirement is that of a pure heart.

“The best thing is a heart with no evil”.

Key Words: spirituality, knowledge, didactics

EBÜ'L-HASAN EL-HAKAKÂNÎ'DE VARLIK-ALLAH İLİŞKİSİ

Mehmet Fatih KALIN*

Öz

Ebü'l-Hasen Alî b. Ahmed (Ca'fer) el-Harakânî (ö. 425/1033), Hakk'a ermek için zor riyâzetlere, çetin mücâhede ve çilelere katlanmış önemli sûfilerdendir. Onun manevî pratiklerinin son noktasında varlık âleminde hareketle Allah'a ulaşmak söz konusudur ki, tasavvufun nihâî hedefinde de aynı gaye yer almaktadır.

Tasavvuf düşüncesinde varlık anlayışı Aşkın Varlık'ı tanımak, O'na ulaşmak için bir yol aramak gayesi üzerine temellendirilmiştir. İlk sûfilerde olduğu üzere el-Harakânî'de de Allah'da yok olma anlamında “fenâ” anlayışını görmek mümkündür. Ona göre “fenâ” ve “bekâ” halinde kul halk ile iç içe olduğunda hak ile beraberdir. Ancak tasavvufta kişinin kendisini Allah ile görmesi şeklinde tanımlanan “fenâ” kavramını el-Harakânî “vefâ” kelimesiyle ifade etmekte ve bu kavramı “kişinin Yüce Allah'ı önceleyerek Allah'ı kendisi ile görmesi” biçiminde değiştirerek “*Kendini Allah ile görmen vefâ*”, *Allah'ı kendin ile görmen fenâdır*” şeklinde tarif etmektedir.

Ebü'l-Hasan el-Harakânî, kulun gerek sözlerinde, gerek davranışlarında ve gerekse iç dünyasında daima bu bilinç üzere yaşamasını öngörür. Onun, “*Her kim konuşurken ve düşünürken Allah'ı kendisiyle beraber görmezse afete düşer*” sözünden de anlaşılacağı üzere kişi, hayatın her anında fenâ bilinciyle hareket etmelidir. Çünkü el-Harakânî'nin “fenâ” anlayışı, “Dünyadan el etek çekince bir daha yanına hiç uğramadım. Bir kere Allah deyince bir daha hiçbir mahlûka dönüp bakmadım” ifadesinde olduğu gibi Allah'tan gayrisıyla alakadar olmama halidir.

Anahtar Kelimeler: Allah, insan, âlem, birlik, fenâ

---

* Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü
[fkalin25@gmail.com]

The Relationship Between Being-God in al-Harakānī Thought

Mehmet Fatih KALIN

Abstract

Abu'l-Hasan Alī b. Ahmed (Ca'fer) al-Harakānī is an important Sufi who has been buried in difficult riffs, hard fighting and cruelty to Allah. The last point of al-Harakānī's spiritual practices is to reach Allah through the movement of existence. The same goal also takes place in the ultimate goal of mysticism.

As in the first Sufis, it is possible to see the concept of "fenâ" in al-Harakānī meaning "destruction" in Allah. According to him, in the case of "fenâ" and "bekâ", the slave is with the right when he is inside with the people. al-Harakānī expresses the concept of "fenâ", which is defined as the way in which the person sees himself with God. And this concept has changed in the way that one looks ahead to Almighty Allah and sees God with herself. According to him, it is "vefâ" that you see yourself with God. If you see God with yourself, then it is "fenâ".

Abu'l-Hasan al-Harakānī predicts that the kulak must always live in this sense, both in his words, in his behavior, and in his inner world. He must act in every moment of life with the consciousness of science, as can be understood from the phrase "Whoever talks and thinks that when he does not see God with himself, he will fall into hell". Because al-Harakānī's understanding of "fenâ", "I have never been to another side of the world when I took a hand. I do not look back to any creation once again according to Allah ", as it is in the expression of Allah.

Key Words: God, man, world, unity, fenâ

BALKAN TASAVVUF GELENEĞİNDE FİKR VE ZIKR & EBU'L HASAN HAKAKANI'DEN HAZRETİ MEVLANAYA GELİŞEN DÜŞÜNCELERİN YANSIMASI

Metin İZETİ*

Öz

Ebu'l Hasan Harakani ve Hazreti Mevlana'da insan Nur-i İlahi şehrine girmek için bir kapıdır. İnsan'ın kalbi ise fikr ve zıkr menbalarına giden yolun kapısıdır. "Canı ve gönlü heveslerden pak edenlerdir ki ancak Hakk'ın cemâlini ve onun temiz dergâhını görürler... Kimin gönlünde bir kapı açılırsa, o, her zerreden bir güneş görür" olarak belirginleşen bu ilke kalbi hikmet-i ilahiyye'yi kabul eden nesne olarak görmektedir. Fikr ve Zıkr vasıtasıyla bu dönem tasavvuf geleneğinde kalbi İlahî Kelamın evrensel kabul edicisi olarak öne çıkarmakta ve tarihinin her aşamasında önümüze çıkmaktadır. Allahın "iki eliyle" şekillendirilen insan kalbi bir taraftan Kainatın makrokozmos kitabını (kalb-i âfak) diğer taraftan da tarihin mikrokitabını (kalb-i enfes) temsil etmektedir. Yedi gök ve bunca arzın içerisinde İlahi Ruh sadece insan kalbine sığabilmekte ve orada İlahi Şehri (Civitas Dei) kurmaktadır. Aşık fikr ve zıkr vasıtasıyla, İlahi huzuru kendi kalbinin derinliklerinde hissetmekte ve cazibesine dayanamayarak Onun içinde kendini eritmektedir.

Bu bildiride Balkan tasavvuf perspektifinde fikr ve zıkr vasıtasıyla kalbin ne şekilde hikmetin kabul edicisi olduğu müzakere edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Fikr, Zıkr, Kalb.

---

* Prof.Dr., Tetova Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Felsefesi Bölümü
[metin_izeti@yhoo.com]

Thought and Invocation in Islamic Msyticism of Balkans and The Reflection of The Thoughts from Abu'l Hasan Harakani Kharaqani to Mawlana

Metin İZETİ

Abstract

According to Abu'l Hasan Harakani Kharaqani and Mawlana person is a door intermediary to enter the city of Nur-i Ilahi. The feeling of man is the gateway to the sources of thought and invocation. "Those who cleanse their souls and their feeling from their eagerness only see the beauty of Allah and his clean sanctuary... Whoever opens a door in his heart, he sees a sun every time." According to the apothegm, the heart is a entity which accept "purpose of hidden cause". In the Sufi tradition, the heart prefers to be the universal acceptor of divine wisdom and it is possible to see this at every stage of history. By way of thought and invocation, the human feeling represents the "kalb-i afak/ قافال ا بلىق" in the macro realm and the "kalb-i enfüs/ بلىق س فن ال ا" in the micro realm. In the sevenfold heaven and the earth, Allah fits only in the human heart where Allah built his holy city. Via thought and invocation, Allah lover is felt divine comfort in the depths of his own heart and he can not withstand the charm of Allah, it melts in God.

In this report, in the Islam msyticism of Balkans, it has been attempted to negotiate the way in which the heart is accepted as a wisdom by means of the idea and the invocation.

Key Words: Balkans, though, invocation, heart/feeling

ÇAĞIMIZIN ÇIKMAZINI SAĞALTIMA TAŞIYACAK BİR SÖYLEM KAYNAĞI OLARAK EBÛL HASAN HARAKANÎ'NİN İNSANÎ VE FELSEFÎ DİLİ

Mitat DURMUŞ*

Öz

Medeniyet kavramı insana verdiği değerlerle ölçülür. Medeniyeti inşa eden öznenin insan olması böylesi bir ölçütün konulmasını da zorunlu kılar. İçinde yazdığımız çağın insanî öz açısından kan ve gözyaşı ile tarihe kalacak olması yaşanan çağın bir “medeniyet” olup olmadığını da tartışmaya açacaktır. Doğusuyla, batısıyla tüm dünyanın kan emici bir vampir görünümü çizerek insan denen varlığı acıya, zulme, travmatik parçalanmalara ve sonunda da ölüme yani yok oluşa hazırladığı çağımızın temel sorunu, insan denen varlığı medeniyet kurucu bir özne olarak görmekten uzaklaşması ve insansız bir medeniyet kurulamayacağı bilincinden yoksun kalmasıdır. Bildirimizde içinde yaşadığımız çağın çıkmazlarına bir sağaltım aracı olarak düşündüğümüz Türk-İslam alimlerinin söylemlerine yer verilerek insan temelli yeni medeniyetin nasıl inşa edilebileceğine dikkat çekilecektir.

Anahtar Kelimeler: Medeniyet, İnsan tasavvurlar, Ebül Hasan Harakanî, Türk-İslam düşüncesi

---

* Doç. Dr., Kafkas Üniv. FEF TDE Böl.
[mithat.durmus@gmail.com]

**As a Source of Discourse That Will Help Us To Deal With
The Destiny of Our Day, Ebul Hasan Harakani's Human and
Philosophical Language**

Mitat DURMUŞ

Abstract

The concept of civilization is measured by human values. It is also imperative that such a measure be put in place as a human being who builds civilization. The fact that the age we wrote in it will be tanned with blood and tears in terms of human nature will open the debate whether or not the living age is a "civilization". The main problem of our time, the birth of a blood-sucking vampire by the western world, the human being called pain, oppression, traumatic disruptions and eventually destruction, that is, the destruction of life, is deprived of the consciousness that human beings should be seen as a founding subject of civilization, . In our announcement, the discourses of the Turkish-Islamic scholars who we thought of as a remedy for the deadlocks of the ages we live in will be featured and how to build a new human-based civilization.

Key Words: Civilization, Human beings, Ebül Hasan Harakanî, Turkish-Islamic thought

EBU'L-HASAN HARAKÂNÎ'NİN NAZ MAKAMINDAKİ SÖZLERİ VE TASAVVUFTA NAZ

Necdet TOSUN*

Öz

Allah ile dostluğu ilerletmiş olan tasavvuf büyüklerinden bazıları naz, bazıları ise niyâz makâmında bulunurlar. Niyâz yani istek makâmı, sevenlerin hâline uygundur. Çünkü seven kişi, yani âşık sevgilisinden sürekli talepte bulunduğu gibi, Allah'ı seven kişi de ondan Cennet'ini, cemâlini vs. ister, duâ ve niyâz eder. Naz ise, seven değil, sevilen kişilerin hâlidir. Bir kişi, başkası tarafından sevildiğini fark edince gelin adayı gibi nazlanır. Cenâb-ı Hakk tarafından sevildiğini düşünen, bunu fark eden velîlerde bu naz makâmı oluşur. Allah ile samimi, senli benli, şakalaşır gibi konuşurlar. Tasavvuf tarihinde Allah ile naz makamında konuşanların başında Ebu'l-Hasan Harakânî gelmektedir. Bu tebliğde Harakânî'nin bu tür sözleri ele alınacak, ayrıca diğer sûfilerin naz makamındaki sözlerine örnekler verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ebu'l-Hasan Harakânî, Naz, Niyaz.

---

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü
[ntosun@hotmail.com]

The Apothegms in Abu'l-Hasan Kharakani's Naz Maqam and Naz in Islamic Msyticism

Necdet TOSUN

Abstract

Some of the Islamic mystic wise men who have advanced friendship with Allah are situated naz maqam, the others are niyaz maqam. Niyâz, the willingness of the people, is well suited to the love. Because, as the loving person is constantly demanding from his love, the love of Allah who desires Allah's paradise and beauty; and he prays and supplicate from Allah. Naz is not the loving, but the loved ones. When a person realizes that she is loved by someone else, she coquets like a bride. Those who think that they are loved by Allah, and who are aware of this, form this naz mahâm. They speak sincerity and joke with Allah. Abu'l-Hasan Kharakanî is the most important of them who speaks with Allah in the Naz makam at the time of Sufism. In this article, some of Kharakani's apothegms will be handled and will be exemplified to some of the apothegms of the other Sufis.

Key Words: Abu'l-Hasan Kharakani, Naz, Niyaz.

ÂŞIKLARIN DİLİNDEN EB'UL HASAN HAKAKANİ HAZRETLERİ

Oğuzhan AYDIN*

Kemal ALİN**

Öz

Bu çalışmada halk edebiyatı âşıklık geleneğinin temsilcileri olan aşıklarımızın sözlerinden Eb'ul Hasan Harakani'nin tanıtılması ve eserlerinde ondan öz edilmesi araştırılmaktadır. Araştırmanın örneklemini Kars ve yöresi rahmete kavuşmuş veya halen yaşamakta olan 35 aşıktan oluşmaktadır. Araştırmada Kars ve yöresi âşıkların hayatları, sanatları ve eserleri incelenmiştir. Başta Şenlik,Zülali,Müdamı, olmak üzere Cemal Hoca, Kağızmanlı Hıfzı,İlhami Demir,Karahanlı Murat, İslam Erdener,Dursun Cevlani,Sabri Şimşekoğlu,Mehmet Hicrani ve Murat Çobanoğlu gibi rahmete kavuşan aşıklar Eb'ul Hasan Harakani hazretleri adına şiirler dile getirmişlerdir. Bu eserler sayesinde Eb'ul Hasan Harakani Hazretlerinin tanınması ve birtakım yönlerinin ortaya çıkarılmasına vesile olunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Âşıklık Geleneği, Aşıkların Eserleri, Aşıkların eserlerinde Eb'ul Hasan Harakani

---

* Yrd. Doç. Dr., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Öğretim Üyesi
[o.aydin@gazi.edu.tr]

** Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Abu'l Hasan Kharakani From The Aspect of The Bards

Oğuzhan AYDIN

Kemal ALİN

Abstract

In this work, it has been researched of folk poets, who are the representatives of folk poetry and folk music; their statements about Hasan Harakani in their works. The samples of this research includes 35 folk poets and singers who are alive or passed away in Kars district. The lives of folk poets, their arts and works have been analysed in this research. Especially Şenlik, Zülali, Müdami, and the other folk poets such as Cemal Hoca, Kağızmanlı Hıfzi, İlhami Demir, Karahanlı Murat, İslam Erdener, Dursun Cevlani, Sabri Şimşekoğlu, Mehmet Hicrani and Murat Çobanoğlu, who are passed away, have written poems and composed music for the sake of Hasan Harakani. These works of art provided Hasan Harakani's having a widespread fame and identifying some aspects of him.

Key Words: The tradition of folk poetry, Works of poets, Hasan Harakani in folk poet's Works.

EBU'L-HASAN EL-HARAKÂNÎ MENÂKIBINDA MADDÎ VE MÂNEVÎ İKTİDARIN GÖRÜNÜMLERİ

Özkan ÖZTÜRK*

Öz

Ebu'l-Hasan el-Harakânî'nin menakıbına dair yazılanlara göz atıldığında, şeyhin farklı varlık mertebelerinde gösterdiği çeşitli iktidar ve tasarruflara değinildiği görülür. Hem maddî hem manevî iktidar alanları için gerçekleşen tasarruflarının zengin bir portresinden ibaret olan menkıbeler, klasik tasavvuf kavramlarının yardımı olmadan kendisinde işaret edilen gösterenleri doğrudan ifşa etmez. Bu hali ile metin ilk bakışta insan aklını zorlayan imgelerle dolu ve mistik-metafizik güçlerle insan doğasını ilişkilendiren bir anlatı olarak görülür. Oysaki bu tür eserler başta kutbiyyet olmak üzere ricalu'l-gayb gibi tasavvuf teorisinin özellikle vahdet-i vücûd anlayışının kurucu kavramları içinden anlaşıldığında farklı bir bağlam örgüsü ile karşılaşırız. Nitekim kökeni insan-ı kâmil anlayışında olan velayet fikri ile takviye edilen bu yorum alanının çerçeveleri ile bakıldığında menkıbelerin kodlarını çözmek, gizli gösterenleri fark etmek mümkün olur. Dolayısı ile başta ilahî isimler ve âlemle ilişkileri ve vasıta varlık olarak kâmil insanların aracı konumu hakkındaki bilgilere bakmadan menkıbeleri yorumlamak zorlaşır. Bildirimiz Ebu'l-Hasan el-Harakânî'ye dair rivayet edilen menkıbeler özelinde kutbiyyet mertebesindeki velilerin mülk, misal ve melekût âlemindeki tasarruflarının teorik temellerini ve maddî iktidarı da dağıtan bir güç olarak ruhânî otoritenin ontolojik konumunu incelemektedir. Öte yandan maddî devletin de imkânı ve devamlılığının kaynağı olarak görülen kutub düşüncesine başvurarak Ebu'l-Hasan el-Harakânî ve Gazneli Mahmut arasındaki ilişkiye dair menkıbenin bağlamları değerlendirecektir. Sûfî metinlerde işaret edilen iktidarın doğasına dair yaklaşımlara işaret edilecek ve ilâhî isimler bilgisi ve iktidar arası ilişkiler deşifre edilmeye çalışılacaktır. Nitekim bu metinlerin genel kurgusu, eşyanın ontolojisinin ilâhî isimler anlamında esmâda olduğu ve esmâyâ dair bilginin eşyaya dair tasarrufu gerektirdiği şeklindedir. Bildiride Ebu'l-Hasan el-Harakânî menâkıbında esmâdan eşyâya varlık mertebelerindeki vasıtalı iktidar anlayışının temelleri sorgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ebu'l-Hasan el-Harakânî, ilâhî isimler, ricalu'l-gayb, kutub, iktidar, otorite

* Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi
[ozkanozturktr@gmail.com]

The Appearances of the Material and Spiritual Potency in Hagiography of Abu'l-Hasan al-Kharaqani

Özkan ÖZTÜRK

Abstract

When we glance at the writings that refers to hagiography (menâkıb) of Abu'l-Hasan al-Kharaqani, it is seen that the sheikh refers to various potencies and mystics that he has shown in different existence levels. The hagiography, which are made up of the mystics that realized a rich portrait for both material and spiritual potency fields, do not betray directly indicatives that refer to on their own without the aid of the classic mystic concepts. The text with this aspect is at first sight seen that it is a narration which is full of images that force human reason and relate to human nature with mystic and metaphysics potencies. However, we come across a different context braid when we understand especially that constitutive concepts of the comprehension of vahdet-i vücud, that kinds of works in the theory of mysticism like ricalu'l-gayb (the hidden dignitaries/saints), kutbiyyet, is the first work among them. Thus, when we look at the idea of authority that its roots on the comprehension of perfect human being, it can be possible to solve the codes of hagiography, to recognise secret indicatives. However, to comment on hagiography can be forced without looking data about the contact of perfect human as an agent and the relations with world and at first the divine names. Our manifesto examines the ontological position of spiritual authority as a power that spreading material potency and in the level of kutbiyyet, mystics of their theoretic basics in the world of mülk, misal and melekut are specific to hagiography relate to Abu'l-Hasan al-Kharaqani. On the other hand, it evaluates the contacts of hagiography to the relationship between Abu'l-Hasan al-Kharakani and Ghaznavid Mahmud by applying thinking of kutub is seen as a source of material state and continuity. This manifesto will be referred to approaches that the nature of potency refers to sufi texts and will be uncovered the relationships between potency and the divine names of God. Thus, the general concept of these texts is in the form of the ontology of things in the meaning of the divine names as a divine name (esma) and the data about a divine name (esma) as required by things (eşya). It will be discussed the basics of the comprehension of potency that will be an agent in the level of the hagiography, belongs to Abu'l-Hasan al-Kharaqani, from the divine name (esma) to the things (eşya).

Key Words: Ebu'l-Hasan al-Kharaqânî, divine names, ricalu'l-gayb, kutub, potency, authority

HARAKANİ'DEN İBN ARABİ'YE FÜTÜVVET ANLAYIŞI

Qadir SEFEROV*

Öz

«Dikkatli ol! İblis'in şerrinden emin olamazsın, çünkü o, yediyüz seviyede marifetten bahseder.» söyleyen Harakani hazretlerinin bu fütüvvet, mürüvvet, civanmertlik gibi anlayışı içeren bu uyarısına dikkatli olamamışız ki, XX. yüzyılın başlarında Azerbaycanın ünlü yazarı Hüseyin Cavidin bu feryadı ile baş-başa kalmışız:

Ya Rebb, bu ne dehşet, ne felaket?
Ya Rebb, bu ne vehşet, ne zelalet?
Yok kimsede insafu mürüvvet,
İblisemi uymuş beşeriyet?!

Bu durumu göz önünde bulundurarak eminlikle söyleye bilerek ki, Harakani ile başlayıp daha sonraki dönemde gelişen fütüvvet anlayışı teorik ve pratik yönüyle müsülmanların sosyal ve kültürel hayatındaki sorunlara çözüm olacak niteliktedir.

Bildirde yukarıda işare edilen hususlar da dkkate alınarak Harakaniden İbn Arabiye kadar olan fütüvvet anlayışı araştırılmıştır. Arapça bir kelime olan “feta”, genç, yiğit, delikanlı demektir. Çoğulu fityan ve fityedir. Tasavvufi termin olarak fütüvvet Allah'ın emirlerine uyma, güzel ibadet, her kötülüğü bırakma, zahiren ve batinen, gizli ve açık ahlakın en güzeline sarılmadır. Her ne kadar bazan fütüvvet, “silaha yakın” motifleri ile tasavvufi düşünceyle uyuşmuyor gibi gözüksede ama ona karşı da çıkmıyor tam tersi her ikisi birlikte hareket ediyordu. İbn Arabi de bu hususda “kudreti olmayan kimsenin müsamahası olmayacağı gibi gücü olmayanın fütüvveti yoktur.” Söylemektedir. Harakani hazretleri de «Allah'ın Arş'ı sırtımıza konulmuştur. Ey civanmerdler! Yük ağır dır cehd edin ve yiğitçe davranın!» demiştir.

Anahtar Kelimeler: Harakani, İbn Arabi, Feta, Fütüvvet, Civanmert, Tasavvuf

---

* Azerbaycan Üniversitesi Sosyal Bilimler Bölümü
[qadirseferov0707@gmail.com]

The Conception of Futuwwah as from Harakany into Ibn Al-Arabi

Gadir SAFAROV

Abstract

Harakany says that “Be careful! You can not be sure of the evil of Demon. Because it speaks of mystique (marifah) on the seven hundreds levels.” But we have never been aware of Harakany’s warning that contains futuwwah, muruwah (braver) and magnanimity. That is why we have been faced with Husayin Javid’s shout yet who was a famous writer of Azerbaijan in the early part of twentieth century. His shout was like this:

Oh my God! What a dread? What a disaster?
Oh my God! What a wildness? What a perversion?
No one has a fairness and braver,
Or, do the human race follow Demon?!

Taking this situation into account we can absolutely say that the conception of futuwwah that developing progressively in next period as from Harakany, has a quality includes solution to the social and cultural problems in the Muslims’ life in that its theoretical and practical aspects.

Considering the abovementioned points, in this article it has been studied the conception of futuwwah as from Harakany to Ibn Al-Arabi. “Feta” that originally is an Arabic term, is in the meaning of “young”, “brave” and “lad”. Plural form of this word are “fityan” and “fitya”.

In terms of Sufism (Tasawwuf) the term “futuwwah” is in the meaning of submission to orders of God and fine worship, to give up all kinds of evil and to obtain the best ethics openly and sincerely.

Although the term “futuwwah” sometimes means “inclined to gun” that it seems like not to proper to the sufistic thought, Harakany did not protest this meaning that has been abovementioned. Rather he approved the abovementioned meaning of futuwwah too, like Ibn Arabi. As a matter of fact in this respect Ibn Arabi said that: “There is no one has got futuwwah without having power like who can not be tolerant of someone without having puissance.” In this regard Harakany said that: “The ninth heaven of God was put on our back. Dear braves! Our responsibility is heavy. Make an effort and behave bravely!”.

Key Words: Harakany, Ibn Al-Arabi, Feta, Futuwwah, Brave, Sufism,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله والصلاة والسلام على سيدنا محمد رسول الله وعلى آله وصحبه ومن والاه وبعد:
فإن في قراءة ودراسة حياة الأئمة العلماء النبلاء الأعلام الشيء العظيم من الفوائد الشريفة الجليلة، المتنوعة
الجوانب، والعوائد الحميدة بعيدة الآثار والبركات.

وقد جاءت ترجمة الإمام أبي الحسن الخرقاني علي بن أحمد، المولود سنة ٢٥٣هـ، في قرية خرقان في جبال
بسطام من بلاد نيسابور خراسان، والمتوفى سنة ٥٢٤هـ، في مدينة كارس المباركة، جاءت في كتب التراجم في
سطور قليلة، ولكنها كانت حافلة بخير كثير من الأخبار المهمة النادرة التي لا يعرفها عنه إلا القليل من المثقفين
المجددين.

وقد عنونت للورقة العلمية التي أتقدم بها في هذه الندوة المباركة عن هذا الإمام الكبير باسم: (الثمر الداني
في فوائد ترجمة أبي الحسن الخرقاني).

حيث قمتُ بدراسة ترجمته العالية، وقراءة وتحليل ما جاء فيها من ثناءات عالية، وأوصافٍ رفيعة، وأحوالٍ
سنّية، وإكرامات مشرقة بجية، وما كان عليه في بدايته ونهايته من نشاط وحيوية، وجدّد واجتهاد، ورياضة عالية
ركية لنفسه، حتى فاق أقرانه ومعاصريه.

وهكذا حتى وُصف رحمه الله بأنه شيخ عصره، وفريد دهره، وأنه الزاهد القدوة، الواعظ المكين، للحكام
والسلاطين، والناصح الأمين، بل قيل عنه شيخُ الشيوخ الكرام.

وهو كذلك من كبار السائرين إلى الله تعالى، المتقربين إليه، حتى بلغ مرتبة سامية، ودرجة رفيعة
سامقة، واشتهرت عنه الكرامات الظاهرة.

ومن خلال تأملي في نصوص ترجمته، وقراءتها بتمعن وتدبر، وتحليل لمعانيها وجدت أنه ما وصل إلى ما
وصل إليه من أحوال إلا بالتزقي في العلم الشرعي الذي هو أشرف العلوم وأزكاها، مع نفس زاكية مروضة بذكر
الله تعالى، والمسارة إليه، وهكذا مع زهد كبير في الدنيا وحطامها.

ولعل في هذه الندوة المباركة عن هذا الإمام تكتمل الدراسة وتنضج بما تجود به أفلام الأساتذة الكبار
المشاركين من كل مكان، وتبرز شخصية هذا الإمام قدوة لنا جميعاً وللحاضرين وللأجيال المعاصرة واللاحقة، كما
تظهر بلدة كارس المباركة خفافة عالية الذكر، في بلاد تركيا بلاد الأناضول، وصلى الله على سيدنا محمد
وعلى آله وصحبه وسلم.

أ.د/سائد بن محمد يحيى بكداش. المدينة المنورة.

ABU'L-HASAN KHARAKANI'S ONENESS APPROACH

Saed BAKDASH*

Abstract

In the study, the lives of distinguished scholars have been studied, it is possible to see that they are of great benefit to others and deeply influence others. Harakani was born in Harakan village the near Bistam city of Horasan in the year 351 of the hijri calendar and he died in 425 years of the hijri calendar but there is little information in autobiographical works about Harakani's life which is rare and very useful. I have prepared a study to present in this symposium on eminent scholar Hasan Harakani's life, the name of my work is "Beneficial information reflected from the life of Harakani".

I read Abu'l-Hasan Harakani's peers, superior to his contemporaries, his asceticism, his physical training, his sedulity, his interesting oracle, praises made about him, supreme qualities and analyzed his life. Hasan Harakan is a sheikh of his contemporaries, a unique wise of contemporaries, an illustrative example, person who is trusted with his advice, an astuteness preacher who is able to warn the directors without hesitation, and sheikh of the sheikhs.

He is a great sufi who has reached the kurbiyet position on the way to sufism. He has reached the highest rank in Sufism and he is a great sufi, which is accepted by all as having obvious miracle. I realized that while reading the writings about his life, I had to have a refined breath of God's chastity and having a high rank in sherry sciences to reach the pinnacle of his possessions, I hope that this work I have done on faith will be of sufficient magnitude through other works in the symposium. Thus, the consensus is that we will arrive on the concept of faith; becomes an example for us, for our contemporaries and for future generations. I also hope that our memories of Kars will make us happy city.

---

* Prof. Dr., Madinah Taybe University, Saudi Arabia
[sraj1000@hotmail.com]

EBÜ'L-HASAN HAKĀNÎ'NİN TASAVVUF GELİŞİMİNDE TÜRKİSTAN DİYARINA KATKILARI

Sardorkhon JAKHONGİROV*

Öz

Ebul Hasan El Harakani hayatının özeti yani kısaca hayatı hakkında bilgi vermeye çalışacağız. Ebü'l-Hasan Harakānî Hazretleri hicrî 352 (m. 963) senesinde Bistam'ın kuzeyindeki Harakan köyünde, çiftçilik yapan bir âilenin evlâdı olarak dünyaya geldi.

Zâhirî olarak da Ebü'l-Muzaffer Tûsî, Hâce Ebû Yezîd Aşkî, Hâce Muhammed Mağribî'den temel İslâmî ilimleri tedris etti. Böylece o, bir silsile ile Bâyezîd-i Bistâmî hazretlerine bağlanırken, diğer bir başka üstat silsilesiyle de Cüneyd-i Bağdâdî hazretlerine ulaşmış oldu.... O sadece Peygamberimiz'in izini takip ederek insanlığa iyiliği tavsiye edip kötülükten men etmek için Horasan'dan hicret edenlerden biri.

Zamanındaki ve sonraki bütün Hak dostları ona hayran kalmış ve pek çok medh ü senâlarda bulunmuşlardır. Dînine ve ibadetlerine düşkünlüğü, nefsiyle mücâhedesini ve dâimî zikir ve murâkabe hâlinde bulunması sebebiyle, kendisine Zehebînin “Siyer” adlı kitabında anıldığı gibi, “Şeyhü'l-Asr”, yani “Asrının Şeyhi” denildi....

Ebul Hasan El Harakani Hazretleri Selçukluların Anadolu'ya zahiren girişini kolaylaştırmak için yola koyulanlardan biri. Bir yandan ise Atayurdumuz tarihi Türkistanda Harakaniden takriben üç asr sonra doğacak olan ve bu günlerimize kadar devam eden Hâceganiyye Nakşibendiyye tarikatına yol açmıştır....

Çalışmamızda Hicri 1285 de Semerkantda yazılan ve Harakani hazretleri'nin ismi geçen silsile-i şerif kısaca tanıtılacaktır.

Anahtar Kavramlar: Ebu'l-Hasan el-Harakani, Ahmet Yesevî, Türkistan, Tasavvuf

---

* İlahiyatçı-Araştırmacı. ÖZBEKİSTAN
[mpm07@bk.ru]

Abu Al-Hasan Al-Kharaqani's Tasavvuf Contributions of in The Turkistan in Development

Sardorkhon JAKHONGIROV

Abstract

To get to know Abu al-Hasan al-Kharaqani in brief; Abu al-Hasan al-Kharaqani was born in the village of Kharaqan in the north of Bestam in the year 352 (hij). His family was farming.

Indeed, he taught basic Islamic sciences from Abu al-Muzaffer Tusi, Haje Abu Yezid Ashki and Muhammad Magribi. Thus, while he was connected to the Bayazid Bestami with a series of other teachers, he reached to the junta of Junayd Baghdadi by his series.

He was called "Sheikh al-Asr", the "Sheikh of the Century", as he was mentioned in the book "Siyar" of Zahabi because he was infatuated with his religion and worship, with his self-discipline and with constant zikir and murakaba.

One side which will be born in ancient Turkestan in about three centuries after Kharaqan and continues to these days, has led to the order of the Naqshbandiyya .... Good advice from Abu al-Hasan al-Kharaqani;

A brief introduction on the document written in hijri 1284 in Samarkand and the name passing of the Abu al-Hasan al-Kharaqan

Key Words: Abu'l-Hasan el-Kharakani, Ahmet Yasavi, Turkistan, Sufism

HARAKANÎ'NİN İZİNDE VE YUNUS EMRE'YE REHBER HOCA AHMED YESEVÎ'DE UYGULAMALI MÜSLÜMANLIK

Sırrı AKBABA*

Öz

Bu çalışmanın amacı, bu gün tüm İslam toplumlarının ihtiyaç duyduğu; Müslümanlığı doğru anlama ve yaşama yolunu, Hoca Ahmet Yesevi örneği üzerinden açıklamaktır. Müslümanlığı doğru anlama ve uygulamaları, İslam Erenlerinin yarına kalmalarına neden olmuş ve yüzyıllar sonra bu özellikleri nedeniyle biz onları tanıma fırsatı bulmuşuzdur. Bu çalışmanın nihai hedefi; insanlığın karanlıktan aydınlığa çıkmasına yol açan, erenlerin kullandıkları yöntemi, en önemli rehber olarak sunabilmektir.

Hoca Ahmed Yesevi(Hz), kendisinden100 yılı aşkın bir zaman önce yaşamış olan Ebul Hasan el-Harakani(Hz) de olduğu gibi; Müslümanlık Dinini söze indirgemekten çok yaşamaya önem vermiştir. İslami öğretileri birçok alanda uygulamalı olarak yaşayan erenlerin en dikkati çeken özellikleri aşk yaşantısıdır. Hasan El-Harakani, Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaşî Veli ve diğer erenlerde en dikkati çeken sevda ve aşk yaşantısı Hoca Ahmed Yesevi de de zirve düzeydedir.

Yesevinin yaşama yönteminin özü uygulamaya dönük olup, aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Rehber edindiği eğitim ve öğretim kaynakları Kuran'ı Kerim ve Hadisi Şeriflerdir. Örneğin; Yesevinin baş eseri Divan-ı Hikmet'in birçok başlangıcı bir ayetle, Kelime-i Tevhidin ilk bölümü (La İlahe İllallah) ile ya da bir hadisle başlamıştır. Gündelik geçimini kendi emeği ile sağlamıştır. Geçimini tahtadan kaşık ve kepçe yontup satarak kazanmıştır. Bu, İslam dininin dünyalık geçim aracı olmadığına önemli bir göstergesidir.

Bilimsel anlayış ve uygulayışı; akılcılıktır. Yesevinin bu akılcılığı, pozitivist akıl değil, ruhsal alanı da içeren, Batı medeniyetine göre orta çağ olarak adlandırılan ancak İslam medeniyeti bakımından altın çağ olarak adlandırılan 9.10. yüzyıllarda yaşamış olan Müslüman ilim adamlarının sunduğu, batıda ise 21. y.y. da daha yeni bilim alanına giren bir akıldır. Bilimsel Yaklaşımı, holistik bir yaklaşımdır: Teori ile pratiği birleştirmesi, duygu, düşünce ve davranışı bütünleştirmesi Yesevinin bütüncül bakış açısını bize göstermektedir. Örnek olarak; şeriat, tarikat, hakikat ve marifet sentezini Divan-ı Hikmetinde defalarca yapmıştır. Bilimin ilkelerinden biri anlaşılabilir olmasıdır. Hoca Ahmed, halkın doğru anlayıp uygulayabileceği dili kullanmıştır.

Dini asıl amacına uygun yaşamayanları yermiştir, dini asıl amacına uygun yaşayanları da övmüştür. Müslümanlığı uygulamalı olarak yaşama türlerinden biri: infaktır. Bunu şu şekilde dile getirmiştir: “Er o dur ölmeden önce malını verse.” Malını vermeyenleri de: “Karun'dur işte şu kişi gafil olursa” sözleriyle uyarmıştır.

Anahtar Kavramlar: Ahmed Yesevi, Harakânî, Uygulamalı Müslümanlık.

---

* Prof. Dr., Üsküdar Üniversitesi Psikoloji Bölüm Başkanı
[sirri.akbaba@uskudar.edu.tr]

Applied Islam in Hodja Ahmet Yesevi: In The Way of Kharakani and As A Guidance For Yunus Emre

Sırrı AKBABA

Abstract

The aim of this study is to explain the Muslim way of life correctly accord with Hodja Ahmet Yesevi understanding that all Islamic societies especially need today. Right understanding and practice of Muslims have caused the Islamic Erens to stay on their part and after centuries we have had the opportunity to get to know them because of their specific features. The ultimate goal of this work is to present the method used by the people who lead mankind from darkness to enlightenment, as a most important guide.

Hodja Ahmed Yesevi (Hz), as well as Ebul Hasan al-Harakani (Hz), who lived 100 years before him, gave importance to practice rather than to reduce Islam to words. The most striking feature of the Erens who live in many fields of teaching Islamic teachings is love life. Like Hasan al-Harakani, Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaşî Veli and other Erens, Hodja Ahmed Yesevi also has the degree of peak of love and love experience.

The essence of Yesevi's way of life is directed towards practice and can be summarized as follows:

The sources of his education and training are the Qur'an Kerim and Hadisi Sharifs. For example, in the every beginning of Yesevi's opus magnum called Divan-ı Hikmet verses are the first part of the Kelime-i Tevhid (La İlahe İllallah) or with a hadith (the Prophet's sentences).

He made his daily living with his own effort. He made his living by chopping scoops out of wood. This is an important indicator of the fact that Islam is not a source of worldly means of subsistence.

Scientific understanding and practice is based on rationality. This rationality of Yesevi is not a positivist reason but a mental science, which includes the spiritual field, in which is called the medieval age according to the Western civilization, but which has lived in the centuries ago that are called the golden age in terms of Islamic civilization.

The scientific approach is a holistic approach: the integration of theory and practice, the integration of emotion, thought, and behavior show us the holistic perspective of Yesevi. For example, he synthesize each of them, Shari'ah, Tariqat, Truth and ingenuity in the Divan-ı Hikmet.

One of the principles of science is understandable. Hodja Ahmed used the language that the people could understand and practice correctly.

He has criticized those who are unsuitable for the religion and its original goals. He also praises those who live in accordance with the religion and its original goals. Muslim practice is one of the ways of living in practice that called aid (infak). He said of this: "Hero is who give the goods before the death." He warns by saying "Karun (Krezus) is who do not give the goods to people is absentee."

Key Words: Ahmed Yesevi, Kharakânî, Applied Islam

KARS VE ÇEVRESİNİN TÜRKLEŞMESİ VE İSLAMLAŞMASI SÜRECİNDE EBU'L-HASAN EL-HAKÂNÎ

Ş. Cem TÜYSÜZ*

Öz

Bir Fütüvvet eri, bir Civanmerd, Ahi lideri ve Horasan Erenlerinden biri olarak kabul edilen Ebu'l Hasan Harakânî'ni, Anadolu'da Türk-Cihan Hâkimiyeti Mefkûresinin kurulmasına öncülük eden Tuğrul Bey, Çağrı Bey ve Sultan Alparslan'ın fikirlerine derinlik katarak onların siyasi rehberliğinde Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşması sürecini hızlandırmıştır.

Sınır boylarında yaşayarak vatanlarını düşmanlara karşı koruyan kendilerine Türkçe 'de Eren,Erenler ve Alperenler; Arapça'da Ricâlullah, Feta ve Farsça'da Merd-i Huda, Civanmerd denilen hamasi ve dini hisleri mükemmel karıştıran gezgin mücahit dervişler/sufi'lerle birlikte Anadolu'yu fethetmek üzere 1016 yılında Çağrı Bey'in Kafkas seferine Ebu'l-Hasan el-Harakânî'de manevi önder olarak katılmış Kars'a gelmiş ve Anı yakınlarındaki Yahniler Dağında yaralanarak şehit düşmüştür. Bu durum, Harakânî'nin manevi vasiyetinin, Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş Veli ve müritleri tarafından Anadolu ekseninde yaşatılması gayesinin bir sonucudur.

Ebü'l-Hasan el-Harakânî; bir yandan göçebe Türkmenlerin yerleşik hayata geçmelerinde rol oynarken toprağın işlenmesinde, sanat dallarının gelişmesinde ve sosyal barışın sağlanarak milli birlik ve dirliğin muhafazasını temin etmek için dini eğitim ve ilimlerin öğretilmesinde etkin rol oynamıştır. Bu yönüyle O, önemli bir Ahi lideri olarak karşımıza çıkar. Yaşadığı yüzyıldan günümüze kadar bölgede var olan birlikte yaşama kültürünün ilk uygulayıcısıdır. Sultan Alparslan'ın Ani'yi feth ettikten sonra ki yerli halka karşı tavrını başka hiçbir şekilde açıklamak mümkün değildir.

Anadolu'nun İslamlaşması için gelen Alperenlerden biri olan, ömrünü tasavvuf ve insan sevgisi üzerine kuran; "*Her kim dergâha gelirse ekmeğini veriniz, inancını sormayınız*" ifadesiyle hakka hizmeti insanlığa hizmet olarak gören Ebü'l-Hasan el-Harakânî kendisinden sonra gelen birçok devlet yöneticisi ve mutasavvıfı etkilemiş, Kars ve çevresinden başlayarak tüm Anadolu'nun sosyal,siyasal, ekonomik ve kültürel anlamda yeniden şekillendirilmesinde aktif rol oynamıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk-Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi, Ebü'l-Hasan el-Harakânî, Ahmet Yesevi

* Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
[ctuysuz70@hotmail.com]

Abu'l-Hasan Al-Harakani During The Process of Turkicization and Islamization of Kars and Its Surrounding

Ş. Cem TÜYSÜZ

Abstract

Abu'l Hasan al-Harakani, who is considered as one of the generous, humble, Ahi leaders and dervishes of Horasan, by contributing depth to the ideas of Tuğrul Bey, Çağrı Bey and Sultan Alparslan, who led the establishment of the Turkish-Cihan domination in Anatolia, accelerated the process of Turkicization and Islamization of Anatolia with their political guidance.

With traveler Mujahid dervishes / sufis who were protecting their homeland against enemies by living in the borderlines and were blending hamasi and religious feelings perfectly and who called themselves as Eren, Erens and Alperens and who were called in Arabic as Ricâlullah and in Feta and Farsi as Merd-i Huda, Civanmerds, Ebu'l-Hasan el-Harakani joined in the Caucasus campaign of Cagri Bey as a spiritual leader to conquer Anatolia in 1016 and he came to Kars, then he was wounded and killed in Yahniler mountain nearby Ani. This is the result of Harakani's spiritual testament that was kept alive in and around Anatolia by Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş Veli and his disciples.

Abu'l-Hasan al-Harakani; not only played a role in settlement of nomadic Turkmens, but also, he played an active role in the teaching of religious education and sciences in order to ensure the preservation of national unity and solidarity by ensuring the social peace and the development of artistic branches. In this regard, He is an important Ahi leader. He is the first practitioner of living together culture that exist in the area from the century he lived to the present day. It is not possible to explain in any other way the attitude of Sultan Alparslan to the native people after conquering Ani.

One of the Alperens who came for the Islamization of Anatolia, who built his life on mysticism and human love; who assumed the service to the god as a service to humanity by expressing "Whoever comes to the dervish lodge, do not ask for his belief, just give his bread to him," Abu'l-Hasan al-Harakani influenced many state administrators and Sufis who came after him. Starting from Kars and its surroundings, he played an active role in the reshaping of Anatolia in social, political, economic and cultural terms.

Key Words: Turkish-Cihan Domination Ideal, Abu'l-Hasan al-Harakani, Ahmet Yesevi

ARİFLERİN NAZARINDA HAKAKÂNÎ

Tofigh Hassan SOBHANÎ*

Öz

10 ve 11. Asrın civanmert sufilerinden Ebu'l Hasan Ali bin Ahmed (Cafer) Harakani, Harakan'da dünyaya gelmiştir. Devrinde zamanın Gavısı olarak bilinirdi. Mutasavvıfların her daim sığındığı ve kapısından ayrılmadığı bir zat olduğu söylenirdi. Ebu'l Hasan, dünyevi hayat yönünden fakir fakat mana âlemi yönünden zengindi. Onun ümmi olduğu söylenirdi. Arapçası pekiyi değildi. İlmin aksine basiret sahibiydi. Binek hayvanlarını kiralayarak geçimini sağlıyordu.

“Nuru'l Ulum” adlı eserinin varlığı bilinmekle beraber günümüze kadar ulaşmamıştır; fakat merhum Mücteba Minuvi, 1354/1975 yılında bu eserin seçmelerden oluşan nüshasını Tahran'da yayımlamıştır. Pek çok muteber tasavvufi eserin Ebu'l Hasan Harakani'den bahsettiği görülmektedir. Attar, Tezkiretü'l Evliya'nın 38 sayfasında Harakani'den söz etmiştir. Attar'ın İlahiname'sinde, Gazneli Mahmut'la Harakani'nin görüşmeleri anlatılmaktadır. Şems-i Tebrizi'nin Makalat'ında aynı hikayenin özeti geçmektedir. Eflaki de Menakıbu'l- arifin'de söz konusu hikâyeyi aktarmıştır.

Şeyh Harakani, tasavvufta Beyazid-i Bistami'nin müridi olarak bilinmektedir. Bayezid, Harakani'den yaklaşık 170 sene önce vefat etmiştir. Bayezid, kendinden sonra geleceğini müjdelediği Harakani'nin iç ve dış özelliklerini belirtmiş, Mevlana da bu olayı beyan etmiştir. Tasavvufta mürşidin feyzine dayanan bir intisaba izin verilmiştir. Mevlana bu tür intisabı ‘vahy-i dil’ olarak adlandırılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Ebu'l-Hasan Harakani, Mevlana, arifler.

---

* Prof. Dr., Peyâm-ı Nûr Üniversitesi/İRAN

Kharakani in the Eyes of the Saints

Tofiq Hassan SOBHANI

Abstract

Abu'l Hasan Ali bin Ahmed (Cafer) Kharakani, one of the generous Sufi of the tenth and eleventh centuries, came to the world in Harakan. By the time he was known as Gavs. The sufisians was said to be a person in whom every desire is a shelter to himself and not leave his door.

Abu'l Hasan was poor in worldly life but wealthy in terms of meaning. It is rumored that he is not a literate person. His knowledge about Arabic was not very good. He was a prudent person beyond his knowledge. He rented the ranch to make a living.

The presence of his work "Nuru'l Ulum" has not been reached as much as it is daily; but Mücteba Minuvi published the selection of this work in Tehran in 1354/1975. It is seen that many reliable mystic works chanted Abu'l Hasan Kharakani. Attar mentioned about Kharakani in 38 pages of *Tezkiretü'l-Evliya*. In the Attar's *Ilahiname*, negotiations of Gazneli Mahmut and Harakani are reported. The summary of the same story is passed on Makalat of Şems-i Tabrizi. The same story is mentioned in Eflaki's *Manakibu'l-Arifin*.

Sheikh Kharakani is known as the disciples of the Sufi order of Beyazid-i Bistami. Bayezid passed away about 170 years before Kharakani. Bayezid expressed the inner and outer qualities of Kharakani, which he hailed from the future, and Mevlana also declared this event. Sufism has been allowed to an inheritance based on the murschid fathers. Mevlana is called this kind of consciousness 'revelation of heart'.

Key Words: Abu'l-Hasan Kharakani, Mewlana, saints of Islam.

LE MARCHÉ DES FORMES – SOUFIS DE LA MÉTAPHYSIQUE

Velin BELEV*

Résumé

Une recherche systématique sur le soufisme d'Abul Hassan al-Kharaqani est néanmoins une tâche presque impossible par le simple fait que le soufi persan ne nous a pas laissé de traités pour qu'on puisse restaurer les contours de sa doctrine. On dispose qu'avec des renseignements éparpillés de ses contemporains et des témoignages tardifs. Un de ces témoignages attribue à Kharaqani une courte description d'une "marché des formes" où les chercheurs de Dieu prennent racine et ne peuvent pas continuer leur voyage à la rencontre de la Face divine.

Ce marché nous rappelle indubitablement celui dont le Prophète (S.A.S) a désigné comme « le marché du Paradis » *suḳ al-jannah* que les théoriciens vont appeler *ʿaḷam khayaḷ wal al-mithaḷ*. Une des interprétations les plus remarquables de cette espace obsessive appartienne au mystique andalous Ibn Arabi. L'expression de Kharaqani d'après nous représente un intérêt dans le contexte du soufisme tardif, ce qui est en effet le sujet de cette intervention.

Mot-clé: d'Abul Hassan al-Kharaqani, marché des formes, Ibn Arabi

---

* Senior Ass. Prof., New Bulgarian University
[orientalia@abv.bg]

The Marketplace of Forms – The Metaphysical Field of Sufism

Velin BELEV

Abstract

Systematic research of Shaikh Abul-Hassan Kharaqāni is an almost impossible endeavor due to the simple fact that no treatises by the Persia-born Sufi have reached us so that we could retrace the outlines of his teachings. What we have at our disposal are the fragmentary accounts by his contemporaries and by later followers. One such account ascribes to Kharaqāni certain comments in which he mentions the existence of a so called “Divine marketplace” where the seekers of God get literally stuck and are no longer able to continue their journey to its destination – the Divine Face.

This “marketplace” definitely bears resemblance to the “marketplace of forms” *suq al-jannah*, discussed by the Prophet (PBUH), which later on will be defined as *al-alam al-khayaal wa misaal* by other theoreticians of Sufism. One of the most outstanding interpretations of this obsessive space is provided by the Andalusian mystic Ibn Arabi. We believe that Kharaqāni’s statement, viewed in the context of later Sufism, is of particular interest and as such is the subject of the current presentation.

Key Words: Shaikh Abul-Hassan Kharaqāni, divine marketplace, Ibn Arabi

